

Kinnitatud
04.06.2025 käskkirjaga nr 1-2/25/240

KLIIMAMINISTEERIUM

Keskkonna tulemusvaldkonna 2024.a tulemusaruanne

Sisukord

Sisukord	2
Sissejuhatus	3
1. Tulemusvaldkond Keskkond üldinfo	4
1.1. Tulemusvaldkonna mõõdikud	5
1.2 . Aruandeaasta tulemusvaldkonna eelarve täitmine	5
1.3. Tulemusvaldkonna olukorra lühianalüüs	6
2. Programmi üldinfo	10
2.1. Programmi mõõdikud	10
2.2. Programmi olukorra analüüs	11
2.3 Programmi tegevuste täitmise analüüs	12
3. Ülevaade Kliimaministeeriumi valitsemisala teadus- ja arendustegevusest	42
4. Aruandeaasta programmi ja programmi tegevuste eelarve täitmine	42
Lisa 1 Tulemusvaldkonna sisend riigi 2024. aasta majandusaasta koondaruandesse	47

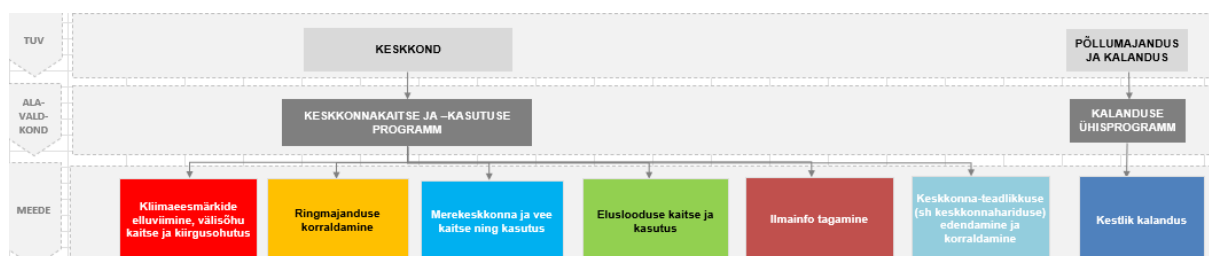
Sissejuhatus

Keskkonna tulemusvaldkonna pikaajalised arengueesmärgid on kokku lepitud Eesti Keskkonnastrateegias aastani 2030 ning erinevates valdkonna arengukavades.

Keskkonna tulemusvaldkonna eesmärgi saavutamiseks on loodud Keskkonnakaitse ja -kasutuse programm ning Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumiga koostöös Kalanduse ühisprogramm. Esimese programmi eesmärkide saavutamiseks tegevuste ja rahaliste vahendite kavandamise eest vastutab Kliimaministeerium, Kalanduse ühisprogrammi eest vastutavad Kliimaministeerium ning Regionaal- ja Põllumajandusministeerium ühiselt vastavalt oma vastutusvaldkonnale.

Keskkonnakaitse ja -kasutuse programmi eesmärk on keskkonna ja elurikkuse kaitse ning kestliku ja tõhusa keskkonnakasutuse tagamine. Programm jaguneb kuueks meetmeks (vt Joonis 1).

Joonis 1. Keskkonna valdkonna tulemusvaldkonnad, programmid ja meetmed

Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030 eesmärgiks on määratleda pikaajalised arengusuunad looduskeskonna hea seisundi hoidmiseks, lähtudes samas keskkonna valdkonna seostest majandus- ja sotsiaalvaldkonnaga ning nende mõjust ümbritsevale looduskeskonnale ja inimesele.

Kliimaministeeriumi valitsemisala tegevus tulemusvaldkonnas Keskkond on suunatud looduskasutuse ja keskkonnakaitse, majanduse ja sotsiaalsfääri tasakaalustatud arengule ja selle saavutamiseks vajaliku hästitoimiva süsteemi tagamisele ning keskkonnakaitseks eraldatavate vahendite sihipärasele ja läbimõeldud kasutamisele. Tasakaalustatud keskkonnakaitse ja -kasutus lähtub teaduspõhistest otsustest, mis tuginevad kvaliteetsetele keskkonnaandmetele.

Programmi tegevused panustavad kõigisse arengustrateegia „Eesti 2035“ sihtidesse: inimene, ühiskond, majandus, elukeskkond ja riigivalitsemine.

Tulemusvaldkond on aluseks Kliimaministeeriumi ja selle valitsemisala asutuste tegevustele ja eelarvele. Valitsusasutus on Keskkonnaamet, hallatavad asutused on Keskkonnaagentuur, Eesti Loodusmuuseum ja Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus.

Tulemusvaldkonna eesmärgi aitavad oluliste partneritena ellu viia haldusala riigi osalusega tulundus- ja sihtasutused ning äriühingud Riigimetsa Majandamise Keskus (RMK), SA Keskkonnainvesteeringute Keskus (KIK) ning Eesti Keskkonnauuringute Keskus OÜ (EKUK).

Lisaks panustab Kliimaministeerium oma tegevustega tulemusvaldkonda „Põllumajandus ja kalandus“. Eesmärkide elluviimiseks rakendatakse koostöös Regionaal- ja

Põllumajandusministeeriumiga ühisprogrammi „Kalandus“ (eraldi aruanne). Lisaks viidi 2024. aastal valitsemisala eesmärgi ellu tulemusvaldkonnas „Transport“ programmiga „Transport ja liikuvus“, tulemusvaldkonnas „Teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus“ programmiga „Ehitus“ ning tulemusvaldkonnas „Energeetika“ programmiga „Energeetika ja maavarad“.

Tuginedes riigi strateegilise juhtimise metoodikale ning võttes arvesse ministeeriumi põhivaldkondi ja seatud strateegilisi eesmärgi, kujundati Kliimaministeeriumi tulemusvaldkonnad 2025. aastaks ümber – ühtselt eesmärgistatavad poliitikavaldkonnad toodi ühise tulemusvaldkonna alla. Valitsuskabineti 29.02.2024 nõupidamisel kinnitati uuteks Kliimaministeeriumi tulemusvaldkondadeks: „Kliima, energeetika ja elurikkus“ ning „Elukeskkond, liikuvus ja merendus“.

1. Tulemusvaldkond Keskkond üldinfo

Tulemusvaldkond	Keskkond
Tulemusvaldkonna eesmärk	Eesti inimestele on tagatud puhas ja mitmekesine elukeskkond ning suhtumine loodusesse on vastutustundlik
Tulemusvaldkonna strateegiadokumendid (valdkonna arengukavad, poliitika põhialused jms)*	Eesti keskkonnanstrateegia aastani 2030 Kliimapoliitika põhialused aastani 2050 Maapõuepoliitika põhialused aastani 2050 Eesti metsanduse arengukava aastani 2020 Põlevkivi kasutamise riiklik arengukava 2016–2030 Kliimamuutustega kohanemise arengukava aastani 2030 Riigi jäätmekava 2023–2028 Kiirgusohutuse riiklik arengukava 2018–2027 Eesti merestrateegia Veemajanduskavad 2022–2027
Programm	Keskkonnakaitse ja -kasutuse programm
Strateegia „Eesti 2035“ sihid	Eestis elavad arukad, tegusad ja tervist hoidvad inimesed. Eesti ühiskond on hooliv, koostöömeelne ja avatud. Eesti majandus on tugev uuendusmeelne ja vastutustundlik. Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond. Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik.
Peavastutaja	Kliimaministeerium
Kaasvastutajad	Keskkonnaamet (KeA), Keskkonnaagentuur (KAUR), Eesti Loodusmuuseum (ELM), Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus (KEMIT)

*Kliimaministeeriumi strateegilise planeerimise alused on 2025. a I poolaastal korrastamisel.

1.1. Tulemusvaldkonna mõõdikud

Eesmärk: Eesti inimestele on tagatud puhas ja mitmekesine elukeskkond ning suhtumine loodusesse on vastutustundlik						
Tulemusvaldkonna mõõdikud	Tegelik			Sihttasemed		
	2022	2023	2024	2024	2025	Arengukava viimane aasta ^a
Soodsas seisundis loodusdirektiivi elupaigatüüpide osakaal (%) Allikas: KLIM	57	57	57	>=57	>=57	
Keskkonnateadlikkuse indeks Allikas: KLIM	41,6%	-	41,1%	45,5%	-	
Kasvuhoonegaaside summaarne koguheide mln tonni CO2 ekvivalenti Allikas: KLIM	14,4*	13,0	-	12,4	12	8
Heas seisundis olevate veekogumite osakaal Allikas: KLIM	51%	52%	-	55%	56%	
Jäätmeteke (va põlevkivitööstus) (kg/inimese kohta) Allikas: KLIM	4585	3721	-	3400	3350	
Ressursitootlikkus: SKP ja kodumaise toormekasutuse suhe, eur/kg Allikas: Eurostat	0,83*	0,86	-	0,69	0,7	0,9

*Täpsustatud tegelik tase.

1.2 . Aruandeaasta tulemusvaldkonna eelarve täitmine

	Esialgne eelarve (tuh €)	Lõplik eelarve (tuh €)	Täitmine (tuh €)
Kulud	166 686€	491 083€	110 465€

*Täitmise selgitusi vt ptk Aruandeaasta programmi ja programmi tegevuste eelarve täitmine

1.3. Tulemusvaldkonna olukorra lühianalüüs

Kliimaministeeriumi printsiip on, et majandus peab mahtuma looduse piiridesse. Elurikkuse kadu mõjub hävitavalt nii loodusele, inimestele, kui kokkuvõttes majandusele. Elurikkuse hoidmine ja võimalusel looduse taastamine astuvad ühte jalga kohanemisel kliimamuutustega. Elurikkuse säilitamine on oluline instrument kõigis poliitikavaldkondades. Puhas **keskkond on inimõigus**, seega ülemaailmselt ning ka Euroopa Liidu siseselt on üha enam vajalik vastata pikaajalistele keskkonna ja kliimaga seotud väljakutsetele – eesmärkide valdkondlik sidusus ja õiglane üleminek rohereformis, ressursside kestlik kasutus, ökosüsteemide säilitamine, kliimamuutused ja nendega kohanemine. Eestis on keskkonnavaldkonnas peamiseks väljakutseks leida tasakaal **keskkonnakaitse** ja **keskkonnakasutuse** vahel.

Keskkonna tulemusvaldkonna puhul on tegemist mitmekesise ja kompleksse tulemusvaldkonnaga, mis hõlmab mitmeid alavaldkondi nagu kliima ja rohereform, ringmajandus, välisõhu kaitse, müra, kiirgusohutus, merekeskkond, vee kaitse ja kasutus, elurikkus, keskkonna- ja looduskaitse, metsandus, jahindus, mullakaitse, ilmainfo, keskkonnaharidus ja -teadlikkus jt.

Eesti on nõustunud EL looduse taastamise määruse eesmärkidega, kuigi Eesti looduse olukorda võib hinnata Euroopa Liidu üheks paremini säilinuks, on siiski ligi poolte ohustatud liikide ja elupaikade seisund ka Eestis ebasoodne. Ökosüsteemide taastamine ja elurikkuse kao peatamine on Euroopa roheleppe nurgakivi. **Tulemusvaldkonna üheks mõõdikuks on soodsas seisundis loodusdirektiivi elupaigatüüpide osakaal 57% (mõõdetakse iga kuue aasta järel), mis on seatud sihttasemel.**

Tulemusvaldkonna üheks mõõdikuks on ka summaarne kasvuhoonegaaside koguhide. **Eesti kasvuhoonegaaside inventuuri¹ 2023. aasta andmete järgi oli kasvuhoonegaaside summaarne heitkogus 13,0 miljonit tonni CO₂-ekvivalenti.** Võrreldes 1990. aastaga on Eesti kasvuhoonegaaside koguhide vähenenud 63 protsendi võrra. Võrreldes eelmise aasta andmetega on heitkoguste langus 9 protsenti peamiselt energeetika sektoris toimunud muutuste tõttu. EL heitkogustega kauplemissüsteemi kuuluvate tootmisüksuste heitkogus langes ligi 38 protsenti võrreldes 2022. aastaga. Eesti edenemist on tunnustatud ka rahvusvahelisel tasandil. Nimelt tunnistas Yale'i ja Columbia ülikoolide koostatud keskkonnategevuse tulemuslikkuse indeks **Eesti maailma kõige keskkonnahoidlikumaks riigiks**. Seda eelkõige tänu energiaspektori heitkoguste märkimisväärsele vähenemisele. Samas ei ole olemasolevad poliitikad ja meetmed piisavad, et täita jõupingutuste jagamise ja LULUCF määruste raames võetud riiklikke kohustusi aastaks 2030. Samuti puudub selge sektorite vahel jaotatud trajektoor **kliimaneutraalsuseni jõudmiseks** aastaks 2050. Seetõttu alustati 2023. aastal **kliimakindla majanduse seaduse väljatöötamist**, mille eesmärk on määratleda põhimõtted ja heite vähendamise eesmärgid, mis on vajalikud 2030. aasta eesmärkide saavutamiseks ning tagada üleminek kliimaneutraalsusele 2050. aastaks.

Ressursitootlikkus² 2023. aastal võrreldes 2022. aastaga suurenes 3,6%, samas ressursitootlikkus 2022. aastal võrreldes 2021. aastaga vähenes 2,4%. Seega viimastel aastatel ei ole ressursitootlikkuses olnud suuri muutusi. Tulenevalt ebakindlast

¹ 2023. aastal avaldatud Eesti kasvuhoonegaaside inventuur ([Kasvuhoonegaasid Eestis | Kliimaministeerium](#))

² Alates 2024. aastast kasutatakse ressursitootlikkuse arvutamiseks aheldatud väärtusega SKP-d, mille referentsaasta on 2020. Varem kasutati näitaja arvutamiseks aheldatud väärtusega SKP-d, mille referentsaasta oli 2015. 2013.-2022. aasta andmed on korrigeeritud 30.12.2024.

majandusolukorrast, mida põhjustas COVID 19 pandeemia ning käimasolev Venemaa agressioon Ukrainas, on vähenenud kindlus ressursitootlikkust suurendavate investeeringute tegemiseks. Negatiivne mõju on ilmnunud projektide tähtaja pikendamises, tarneahelate pikenemises, turundustegevuste ärajäämises või edasilükkumises. Samuti on vähenenud huvi toetusmeetmete vastu ning on esinenud ka projektide katkestamisi. Samas võib tõdeda, et ressursitootlikkus on pikemat perioodi vaadeldes paranemas. Perioodil 2013-2023 on Eestis ressursitootlikkus suurenenud 38% (2013=100%), millega oleme ressursitootlikkuse suurenemisega Euroopa Liidus lirimaa järel teisel kohal. Ressursitootlikkuse paranemisele on eeldatavasti aidanud kaasa ressursitõhususe meetmetest tehtud investeeringud. Käesoleva perioodi rahastuse osas käib aktiivne projektide rakendamine ja taotlemine. Investeeringute ja nende toetamise jätkamine ressursitootlikkusse suurendamiseks on jätkuvalt vajalikud, sest Eesti (0,86 €/kg) ressursitootlikkus on nominaalselt Euroopa Liidu keskmisest (2,17 €/kg [2015 SKP alusel]) siiski märkimisväärselt madalam.

Lähiaastate fookuses on olnud ja püsib seal jätkuvalt jäätmevaldkond ning selle reformimine. **Jäätmereformi eelnõu** kooskõlastati 2024. aastal avalikul konsultatsioonil. Eelnõu saadeti valitsusse 2025. aasta I kvartalis. Oluline on korraldada jäätmekäitlus efektiivselt ja innovaatsiliselt ümber selliselt, et tagada materjaliringsus ning saavutada olmejäätmete ja muude jäätmeliikide jaoks kohustuslikud sihtarvud. Lähiaastatel on lisandumas Eestile mitmed kohustused seoses lisanduvate nõuete ja sihtarvudega uutele jäätmeliikidele (nt tekstiilijäätmete kogumine ja ringlussevõtt, sihtarvud biojäätmete valdkonnas, nn ühekindse plasti direktiivi ülevõtmisega kaasnevad kohustused, pakendi- ja pakendijäätmete määruse jõustumine jne) ning seega tuleb ümber korraldada ka Eesti jäätmemajandus. Selleks on ettevalmistamisel mahukad seadusemuudatuste paketid, teostatud mitmed uuringud (sh tekstiilivaldkonna analüüs ringlussevõtu võimekuste hindamiseks ja planeerimiseks) ning käib pidev koostöö ning arutelu partneritega. Lisaks on välja töötatud uus jäätmearuandluse kontseptsioon ja selle arendamine on jõudmas 2025. aasta lõpuks esmase rakendamise faasi.

Jäätmetekke on viimastel aastatel pöördunud langustrendi ja kuigi 2023. aastal toimus võrreldes 2022. aastaga arvestatav jäätmetekke langus, **ei saavutatud** 2023. aastal siiski **jäätmetekke vähendamise eesmärki** (2023. aasta tase: 3721 kg/in/a vs kavandatud 3460 kg/in/a). Jäätmetekke vähendamise eesmärgi saavutamiseks on rakendatud erinevaid meetmeid (sh kampaaniad teadlikkuse tõstmiseks ja liigiti kogumise hoogustumiseks, KOVde nõustamine, juhendmaterjalide koostamine, seminaride ja töötubade korraldamine, ekspertide koolitamine, toetusmeetmed) ja uuendatud õigusakte. Samas on oluline ka inimeste teadlikkuse suurendamine ja harjumuste muutmine keskkonnahoidlikuks.

Tähelepanu all on ka veekaitse. Vastavalt 2023. a pinnaveekogumite seisundihinnangutele on **52% pinnaveekogumitest** ja vastavalt 2020. a põhjaveekogumite seisundihinnangule on **74% põhjaveekogumitest heas seisundis**. Seisundi paranemist paraku näha ei ole. Eesmärkide saavutamiseks ja vete seisundi parandamise meetmete rakendamist takistab endiselt peamiselt ressursside puudus, puudu on nii inimesi kui raha uuringuteks ja teadusarendustegevusteks ning investeeringuteks.

Eesti merestrateegia raames uuendati 2024.a meie **mereala seisundihinnang** 11 tunnuse alusel. Kuigi head keskkonnaseisundit pole üheski tunnuses ega tervikuna saavutatud, on mõnedes aspektides ilmnemas olukorra paranemismärke. Seejuures väärib märkimist olukorra mõningane paranemine eutrofeerumise valdkonnas, mis tervikuna pole küll head keskkonnaseisundit saavutanud, kuid rannikumere veekogumid näitavad merestrateegia hindamiskriteeriumite alusel seisundi väikest paranemist (sh Kassari-Õunaku

rannikuveekogum saavutas hea seisundi, mis moodustab ca 15% Eesti merealast). Olulise panuse olukorra parandamiseks on andnud LIFE IP projekt "CleanEST" Ida- ja Lääne-Virumaa veeprobleemide lahendamisel ning 2024.a käivitus uus LIFE SIP projekt WetEST Lääne-Eesti vesikonnas olukorra parandamiseks.

Jõgede, järvede, põhjavee ja rannikuvee ning mere seisundi parandamiseks, üleujutuste vastu võitlemiseks viiakse ellu **veemajanduskavasid ja üleujutusrisi maandamiskavasid**. Kliimaministeerium kavandab **veereformi**, mille eesmärk on tagada vajalikud investeeringud, teenuse toimepidavus sh joogivee kvaliteet ka peale Euroopa Liidu toetuste lõppemist ja ohjata veehinna tõusu. Ühe aluspõhimõttena otsustas reformi juhtrühm määrata veeteenusele hinnalae, mille kohaselt vee hind ei ületaks tulevikus 2% Eesti madalaima sissetulekuga maakonna leibkonnaliikme sissetulekut ja reformi ettevalmistamisel lähtutakse eelnimetatud määrast. Koostamisel on **veeteenuse reformi strateegiline teekaart**, et tagada ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniteenuse toimepidevus ja jätkusuutlikkus, teekaart valmib 2025. a suvel. Väljatöötamisel on **vee taaskasutuse poliitika**, et võimaldada looduslike veeressursside säästmiseks kasutada puhastatud asulareovett, karjääri- ja kaevandusvett ning muud kasutusel olnud vett tegevustes, kus vesi ei pea olema joogivee puhtusega. Kliimaministeerium uuendas **üleujutuste** riskide hinnangut. Analüüsi tulemuste põhjal lisandub 17 uut riskipiirkonda, mis on üleujutustele haavatavad ja võivad tulevikus suurvee tõttu kahju saada.

Meie eesmärk on, et iga inimese hoiakud ning käitumine lähtuvad keskkonnahoidlikkusest. Keskkonnavaldkonnas tulemuste saavutamise võti peitub teadlikes ning ka teadlikult oma käitumist muutvates kodanikes. 2024.a sügisel läbi viidud Eesti elanike **keskkonnateadlikkuse** uuringu andmetel on elanike keskkonnavaldkonnas teadmised jäänud samale tasemele eelmise uuringuga võrreldes. Keskkonnateadlikkuse indeks oli 2022. a 41,6%, 2024. a indeks oli 41,1%. Järjest levinum on mõistmine, et keskkonnahoidmine pole vaid tagajärgedega tegelemine, vaid ka kahjusid ennetav käitumine, näiteks tarbimise piiramine. Uuring näitab, et Eesti inimeste teadlikkus on paranenud paljudes aspektides, sh teadlikkus kliimamuutuste tagajärgedest ja võimalustest neid leevendada. Kuigi keskkonnateadlikkus on üldiselt paranenud, ei ole keskkonnahoidlik käitumine võrreldes 2022. aastaga märkimisväärselt kasvanud.

Üheks eelduseks, et hinnata tänast olukorda ning mõõta tegevuste mõju, on kvaliteetsed andmed. **Keskkonnaandmete** valdkonna arendamisel, nende kvaliteedi tõstmiseks ja kättesaadavuse parandamiseks, on käivitatud mitmeid siseriiklikke ja ka rahvusvahelisi algatusi, sh tuleb arendada seirevõimekust, uuendada seireseadmeid ning leida uuenduslikke viise keskkonnaseire teostamiseks. Taastuenergeetikale ülemineku kiirendamisel ning energiajulgeoleku tagamisel on oluline leida võimalused loodusväärtuste ja taristu koosseistamiseks pakkudes keskkonnavaldkonnast infot ja ekspertiisi.

Kliimaministeeriumi eesmärk on ka **rohereformi** raames ühiskonna ja majanduse tasakaalukas ümberkujundamine, vähendades inimtegevuse negatiivset mõju keskkonnale, tugevdades ettevõtete konkurentsivõimet ja pakkudes seeläbi meie inimestele kvaliteetset elu puhtas keskkonnas. Avaliku sektori keskkonnajalajälje ja kasvuhoonegaaside vähendamiseks tegid algust 11 ministeeriumit ja Riigikantselei, kes hindasid 2023. aasta kohta kasvuhoonegaaside ja keskkonnajalajälje ning koostavad 2025. a märtsiks jalajälje vähendamise tegevuskava. Keskkonnahoidlike riigihangete lihtsustamiseks on riigihangete registris keskkonnahoidlike hangete näidiskriteeriumid. Rohevõrgustikud on loodud nii KOVide kui ametnike tasandil.

Lähiaastate väljakutseks on koostöös teiste valdkondadega taastuvenergeetikale ülemineku kiirendamine ning sellegi väljakutse lahendamisel on lisavahendite leidmine kriitilise tähtsusega. Käimasolevate **mõjuhindamiste** ja planeeringute menetlustele peaks lisanduma märkimisväärne hulk uusi menetlusi ning samas kasvab ootus, et menetlused viiakse läbi oluliselt kiiremini ning asjatundlikumalt. Väljakutse lahendamiseks oleme valdkonda suunanud ulatuslikult REPowerEU vahendeid taastuenergia kasutuselevõtu kiirendamise reformiks ja võrguinvesteeringuteks, et hoogustada lubade andmise menetlusi ja tuua turule uusi taastuenergiavõimsusi.

Samuti on lähiaastate väljakutseks Eestis tuumaenergia kasutuselevõtu ettevalmistamine. Peamised tegevused on seotud vastava õigusruumi ettevalmistamisega, tuumaregulaatori loomisega ning inimressursside arendamisega.

Kliimaministeeriumi üheks suurimaks väljakutseks on **valdkonna ekspertide ning heade spetsialistide hoidmine ja motiveerimine, eriti arvestades valdkonna uusi algatusi ja teemade seotust teiste ministeeriumite valdkondadega.**

2. Programmi üldinfo

Programmi nimi	Keskkonnakaitse ja -kasutuse programm
Programmi eesmärk	Keskkonna ja elurikkuse kaitse ning jätkusuutlik ja tõhus keskkonnakasutus on tagatud
Strateegia „Eesti 2035“ siht (alasihi täpsusega)	Eestis elavad arukad, terved ja tervist hoidvad inimesed. Eesti ühiskond on hooliv, koostöömeelne ja avatud. Eesti majandus on tugev uuendusmeelne ja vastutustundlik. Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond. Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik.
Programmi periood	2024-2027
Peavastutaja	Kliimaministeerium
Kaasvastutaja	Keskkonnaamet (KeA), Keskkonnaagentuur (KAUR), Eesti Loodusmuuseum (ELM), Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus (KEMIT)

2.1. Programmi mõõdikud

Programmi eesmärkide saavutamist seiratakse järgmiste mõõdikutega:

Programmi mõõdikud	Tegelik			Sihttase	
	2022	2023	2024	2024	2025
Rangelt kaitstavate metsade osakaal, %	18,1	18,4	-	Vähemalt 10	Vähemalt 10
Kaitstavate alade pindala osakaal maismaast, %	20,5	20,6	20,8	Vähemalt 20,6	Vähemalt 20,6
Kasvuhoonegaaside summaarne heitkogus kauplemissüsteemi-välistes sektorites, mln tonni CO ₂ ekvivalenti	5,7	5,6	-	5,7	5,5
Tarbijate osakaal, kes saab ühisveevärgist nõuetele vastavat joogivett, %	98,3	98,8	98,2	99,5	99,5
Välisõhu saasteainete heitkoguste vähenemine võrreldes aastaga 2005, %	Vähenemise muutus: SO ₂ 80,8; NO _x 48,7; LOÜ 26,6; PM _{2,5} 40,4; NH ₃ 3,5.	Vähenemise muutus: SO ₂ 85,7%; NO _x 55,7%; LOÜ 31,5%; PM _{2,5} 43,4%; NH ₃ 7%	-	Vähenemise muutus: SO ₂ 32; NO _x 18; LOÜ 10; PM _{2,5} 15; NH ₃ 1.	Vähenemise muutus: SO ₂ 32; NO _x 18; LOÜ 10; PM _{2,5} 15; NH ₃ 1.
Ohtlike jäätmete taaskasutuse osakaal ohtlike jäätmete kogumassist, % (v.a põlevkivijäätmed)	24	21	-	%-punkt suurem 2023. aasta väärtusest	%-punkt suurem 2024. aasta väärtusest
Olmejäätmete ringlussevõtu osakaal olmejäätmete kogumassist, %	33	38	-	48	55
Ringleva materjali määr	21,4	18,1*	-	18	19

*Eurostati esmane hinnang

2.2. Programmi olukorra analüüs

Programmi eesmärk on keskkonna ja elurikkuse kaitse ning jätkusuutlik ja tõhus keskkonnakasutuse tagamine. Programmi mõõdikute täitmine on valdavalt liikunud soovitud suunas.

- Rangelt kaitstavate metsade osakaal oli tõusvas trendis 18,1% (2022) ning 18,4% (2023). Sama trend on kaitstavate alade pindala osakaal maismaast, mis 2022. aastal oli 20,5%, 2023. aastal 20,6% ning 2024. aastal 20,8%³. Mõlemad näitajad iseloomustavad täiendavate kaitseväärtuste leidmist ja nende kaitse alla võtmise vajadust. Aruande koostamise ajal on muutmisel looduskaitseseadus ning senine kaitstavate alade süsteem on üle vaatamisel. Selle tulemusena suureneb kaitstavate alade osakaal veelgi, sest juurde on plaanis lisada ranna- ja kaldavöönd, Natura elupaigad ja vääriselupaigad riigimaadel väljaspool kaitstavaid alasid jmt. Koos nende ja planeeritavate kaitsealadega oli kaitstava ala osakaal 2024. aastal ligi 28,7%.
- Kasvuhoonegaaside summaarne heitkogus kauplemisüsteemivälistes sektorites oli 2023. a 5,6 miljonit tonni CO₂ (2022. a vastavalt 5,7 ja 2021. a 5,8). Heitkoguste languse põhjuseks on üldine kütusetarbimise langus hoonetes, põllumajandussektori heitkoguste langus, biolagunevate jäätmete ringlussevõtu suurenemine, samal ajal sõiduautodest pärinev heitkogus püsib samal tasemel hoolimata säästlikumate autode kasutusele võtust.
- Tarbijate osakaal, kes saab ühisveevärgist nõuetele vastavat joogivett oli 2024. a 98,2%. Mõõdiku tase on viimastel aastatel olnud stabiilselt 98-99%. Muutused veevärkide arvus ja juhuslikud kõikumised veekvaliteedis (peamiselt indikaatornäitajate osas) ei võimalda päris 100% saavutada.
- Kõik teatavate õhusaasteainete riiklike heitkoguste vähendamise direktiivis (NEC direktiivis) aastaks 2023 sätestatud vähendamise kohustused on Eestil täidetud. Välisõhu saasteainete vähendamise kohustus aastaks 2023 võrreldes aastaga 2005 on järgmine: SO₂ 32%; NO_x 18%; LOÜ 10%; PM_{2,5} 15%; NH₃ 1%. Välisõhu saasteainete heitkoguste vähenemise muutus aastal 2023. aastal: SO₂ 85,7%; NO_x 55,7%; LOÜ 31,5%; PM_{2,5} 43,4%; NH₃ 7%. Suurim väljakutse on eelkõige ammoniaak, millest ligi 90% on seotud põllumajandusega (loomakasvatus, mineraalväetiste kasutus). Samas on võrreldes viimase paari aastaga vähenemise protsent suurem, seda eelkõige sigade arvu ja mineraalväetiste kasutamise vähenemisega.
- Väljaspool põlevkivisektorit tekkinud ohtlike jäätmete koguteke suurenes 2023. aastal võrreldes 2022. aastaga 16,54% võrra. Taaskasutuse osakaal langes 24%-lt 21%-le. Samal ajal suurenes mõnevõrra taaskasutatud ohtlike jäätmete koguhulk. 2022. a taaskasutati 65 600 t ja 2023. a 66 854 t ohtlikke jäätmeid. Peamiseks põhjuseks on Erra jõe jääkreostuse likvideerimise käigus tekkinud ohtlikke aineid sisaldav saastunud pinnas, mida tekkis võrreldes 2022. aastaga 55 496,8 t võrra rohkem ning mida ei olnud võimalik taaskasutada.
- Olmejäätmete ringlussevõtu osakaal olmejäätmete kogumassist jäi 2023. aastal allapoole kavandatud taset, tegelik tase 2023. a 38% (sihttase 40%). Olmejäätmete ringlussevõtu osakaal on mõnevõrra kasvanud võrreldes eelneva 10 aastaga, mil see kõikus 30% ringis. Jäätmevaldkonna arendamiseks, sh erinevate jäätmeliikide

³ Lisaks muudeti 2024. aastal kaitsealuse maismaa arvutamise loogikat ning looduskaitselise maa hulka lisati muuhulgas rand ja kallas, lisaks I ja II kat liikide leiukohad väljaspool kaitsealasid, Natura elupaigad riigimaal väljaspool kaitsealasid. Selle kohaselt on maismaast kaitse alla 27,7%.

kohustuslike sihtarvude saavutamiseks, on alustatud jäätmereformiga ning jätkatud erinevate meetmetega, sh KOVide toetamine ja elanike teadlikkuse tõstmine.

- Ringleva materjali määr on indikaator, mis näitab ringselt kasutatud materjali osatähtsust kogu materjalikasutuses ning see sõltub mitmetest asjaoludest ja põhineb erinevatel materjaligruppidel. 2023. aasta ringleva materjali määr ei ole hetkel teada, kuid tõenäoliselt on see jätkuvalt kõrgem Euroopa Liidu keskmisest (11,7%) Möödiku sihttase oli möödunud aastatel tõusutrendis, 2021. a 20%, 2022. a 21,4%. Ringlussevõtu osakaalu ning ringleva materjali määra suurendamisse panustavad lähiajal jäätmereformi ja jäätmekava tegevused, mida viiakse ellu ja võimendatakse struktuurivahendite abil.

Keskkonnakaitse- ja kasutuse programmi olulisemad tegevused ja arengud ning peamised väljakutsed on toodud tulemusvaldkonna ülevaate peatükis. Olulisemad tegevused valdkondade lõikes on toodud alljärgnevas tulemusaruande peatükis meetmete ja programmi tegevuste kaupa.

Keskkonnakaitse ja -kasutuse programm jaguneb kuueks meetmeks: 1) kliimaeesmärkide elluviimine, välisõhu kaitse ja kiirgusohutus, 2) ringmajanduse korraldamine, 3) merekeskkonna ja vee kaitse ning kasutus, 4) eluslooduse kaitse ja kasutus, 5) ilmainfo tagamine ja 6) keskkonnateadlikkuse (sh keskkonnahariduse) edendamine ja korraldamine.

2.3 Programmi tegevuste täitmise analüüs

Möödikud	Tegelik			Sihttase	
	2022	2023	2024	2024	2025
Meede 1:	Kliimaeesmärkide elluviimine, välisõhu kaitse ja kiirgusohutus				
Eesmärk:	Kliimamuutuste mõjuga kohanemise võimekus on paranenud ning kliimamuutuste mõju on leevendatud, välisõhk on puhas, kiirguskaitse areng on tagatud.				
Programmi tegevus 1.1:	Kliimamuutuste leevendamine ja kliimamuutustega kohanemine				
Eesmärk:	Välja on töötatud ja ellu on rakendatud poliitikad, tegevused ning meetmed, mis toetavad kliimamuutuste leevendamist ja mõjuga kohanemist igal tasandil. Fluoritud kasvuhoonegaase sisaldavate toodete, seadmete, süsteemide ja mahutite kontrollimine ja piiramine on tagatud ning vastav poliitika kujundatud ja rakendatud.				
Kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteem on rakendatud	jah	jah	jah	jah	jah
Korraldatud infopäevade ja seminaride arv	0	2	10	2	2
F-gaaside heitkoguste vähenemine võrreldes 2020 aastaga, %	9	13	-	17	21
Kliimariske teadvustavate ja vastavaid meetmeid võtnud inimeste osakaal, %*	-	48	-	-	60

Programmi tegevus 1.2:	Õhukvaliteedi parendamine				
Eesmärk:	Õhukvaliteedi tagamiseks on siseriiklikult tagatud vastavus rahvusvaheliste ja Euroopa Liidu õigusaktide nõuetele, õhuseire teostatud ja avalikkust teavitatud.				
Rahvusvahelised ja EL nõuded on täidetud	jah	jah	jah	jah	jah
Üle 45 dB öises müratasemes elanike arv Tallinnas ja Tartus vähenenud	jah, (138100 (25%))	- (ei mõõdeta)	- (ei mõõdeta)	- (ei mõõdeta)	- (ei mõõdeta)
Mittevastavuste protsent võetud kütuseproovide arvust	<1% mootorikütuste, <1% laevakütuste ja 9% kütteõilide proovide arvust	<1,1% mootorikütuste, <5,3% laevakütuste ja <3,4% kütteõilide proovide arvust.	<1% mootorikütuste, <1% laevakütuste ja <5% kütteõilide proovide arvust.	<1% mootorikütuste, <1% laevakütuste ja <5% kütteõilide proovide arvust	<1% mootorikütuste, <1% laevakütuste ja <5% kütteõilide proovide arvust
Välisõhu kvaliteedi tase ei ületa piirnorme*	jah	jah	jah	jah	jah
Programmi tegevus 1.3:	Kiirgusohutuse tagamine				
Eesmärk:	Kiirgusohutus on tagatud õigusaktide ja arengukavade rakendamise kaudu.				
Kiirgusohutuse riikliku arengukava ja selle alamplaanide eesmärgid on täidetud	osaliselt	osaliselt	osaliselt	jah	jah
Vähendatud on elanikele kiirgusallikatest ja radioaktiivsetest jäätmetest tulenevaid ohtusid	osaliselt	osaliselt	osaliselt	osaliselt	osaliselt
Kiirgusallikatega seotud intsidentide arv aastas*	0	0	0	≤8	≤8
Poliitika kujundamisel ja õigusloomes on arvestatud Rahvusvahelise Aatomienergiaagentuuri (IAEA) kiirgusohutuse standarditega, kiirgusohutuse raamistiku hindamise IRRS auditi ja radioaktiivsete jäätmete käitlemise riiklikku korralduse ja dekomissioneerimise auditi ARTEMIS ettepanekutega*	Jätkatakse ettepanekute plaanikohast rakendamist	2019.a IRRS-follow up ja ARTEMIS ettepanekud on rakendatud	2019.a IRRS-follow up ja ARTEMIS ettepanekud on rakendatud	2019.a IRRS-follow up ja ARTEMIS ettepanekud on rakendatud	2019.a IRRS-follow up ja ARTEMIS ettepanekud on rakendatud
Meede 2:	Ringmajanduse korraldamine				
Eesmärk:	Kestliku ressursside kasutamise, tarbimise ja tootmise edendamine ning ressursitõhususe suurendamine ning terviklik keskkonnamõju vähendamine.				
Programmi tegevus 2.1:	Ressursitõhususe ja ökoinnovatsiooni edendamine				

Eesmärk:	Lisandväärtus ressursikasutuse suhtes kasvab, ettevõtted pakuvad rohkem keskkonnahoidlike tooteid-teenuseid ning kasutavad vabatahtlikke keskkonnahoidu tõendavaid ja tõhustavaid meetmeid.				
Keskkonnahoidlike riigihangete mahu % riigihangete mahust kokku %	16,24	13,61	23	20	25
Ressursitõhususe meetmest investeringuteks saanud ettevõtete arv	153	178	195	150	160
Programmi tegevus 2.2:	Keskkonnamõju hindamise ja selle maandamise tagamine				
Eesmärk:	Oluline keskkonnamõju (KMH ja KSH) on hinnatud ja tagatud vastavus keskkonnamärgidele, rakendatakse leevendusmeetmeid.				
KMH/KSH juhtumite arv, mille puhul on selgunud prognoosimata või alaprognoositud keskkonnamõju	0	0	0	0	0
Programmi tegevus 2.3:	Tööstusheite ja kemikaalipoliitika kujundamine				
Eesmärk:	Tööstusheite- ja kemikaalipoliitika on kujundatud selliselt, et on saavutatud keskkonna kui terviku kaitse.				
Taaskasutatud põlevkivituha osakaal kogutekkest, %	1,64	2,81	1,87	4,5	4,5
PVT-järelused on rakendatud tähtaegselt, %	-	-	100	100	100
Programmi tegevus 2.4:	Jäätmemajanduse korraldamine				
Eesmärk:	Efektiivne ja innovaatiline jäätmekäitlus, mis vastab jäätmehierarhiale.				
Liigiti kogutavate jäätmete osakaal olmejäätmete kogutekkest	38	43	-	52	54
Plastpakendi teke inimese kohta, kg*	38	-	-	41	40
Sisemajanduse koguprodukti (SKP) kasvuprotsent suhtena olmejäätmete tekke kasvuprotsenti*	2,86	2,82	-	2,57	2,57
Keskkonnakaupade ja -teenuste sektori toodang, mln eurot*	4152	-	-	2858,5	2900
Programmi tegevus 2.5:	Maapõueressursside kasutamise ja kaitse korraldamine				
Eesmärk:	Maapõueressursid on kasutatud säästlikult ja jätkusuutlikult.				
Allmaakaevandamise kao osakaal kaevandatud ja kasutuskõlbmatuks muudetud põlevkivivarust, %	27	30	27,5	29,2	29,2

Aheraine taaskasutamine, %*	100	78	176	40	40
Meede 3:	Merekeskkonna ja vee kaitse ning kasutus				
Eesmärk:	Saavutatud ning säilitatud on merekeskkonna ja pinnavee ning põhjavee hea seisund ning inimestele on tagatud taskukohane ja kvaliteetne veeteenus.				
Programmi tegevus 3.1:	Merekeskkonna kaitse suunamine				
Eesmärk:	Merekeskkonna kaitseks on rahvusvahelised lepped jõustatud, rahvusvahelised kohustused täidetud, see tagab merekeskkonna kaitse Eestis ja väljaspool Eesti jurisdiktsiooni olevatel merealadel.				
Maismaalt merre jõudvate saasteainete hulk on vähenenud	ei	jah ⁴	ei	jah	jah
Mere meetmekava täitmise määr*	100	0	50	0	40
Eesti mereala seisund toita- niete alusel väljaspool rannikuveekogumeid (EQR)*	1,41 (vähenes)	1,15 (vähenes)	suurenes	suureneb	suureneb
Rannaprügi kogused on vähenenud ⁵ *	31	29	32	väheneb	väheneb
Programmi tegevus 3.2:	Vee säästliku kasutamise ja kaitse tagamine				
Eesmärk:	Vee kasutamine ja kaitse on korraldatud viisil, mis tagab veekogumite hea seisundi saavutamise ja säilitamise ning tagab inimestele kvaliteetse joogivee ja taskukohase veeteenuse.				
Ühiskanalisaatsiooniga liitunud elanike osakaal	82	83	-	84	84
NTA põhjavee seirepunktide protsent, kus nitraatiooni sisaldus ületab 40 mg/l ei suurene algtasemega võrreldes	26,7	31,5	32,4	<37,6	<37,6
Veeteenuse keskmine hind leibkonnaliikme keskmisest netosissetulekust. Hinnatakse OECD soovitusliku piiri 3-5% alusel*	1,13	1,03	-	1,3	1,4
Reovee kogumise ja puhastamise osas nõuetele vastavate üle 2000 ie koormusega reoveekogumisalade osakaal, %*	96	98	.	100	100
Meede 4:	Eluslooduse kaitse ja kasutus				

⁴ N-üld 27332 t/a; P-üld 455 t/a (2022.a andmetel). Reostuskoormus on võrreldes baastasemega (2017) vähenenud. 2023.a reostuskoormus suurenes, kuna oli sademeterohke aasta.

⁵ Rannaprügi kogused (prügiesemete arv) 100 m kohta (kõigi seirerandade aastakeskmisena); EL hea keskkonnaseisundi läviväärtus 20 prügieset 100 m rannajoone kohta.

Eesmärk:	Liigid ja elupaigad on soodsas seisundis, maastikud on mitmekesised ning metsa majandatakse jätkusuutlikult.				
Programmi tegevus 4.1:	Elurikkuse kaitse tagamine				
Eesmärk:	Liikide ja elupaikade soodne seisund ning maastike mitmekesisus on tagatud, nii et elupaigad toimivad ühtse ökoloogilise võrgustikuna ja elurikkuse poolt pakutavad ökosüsteemiteenused on jätkusuutlikud.				
Hoolduses olevate poollooduslike koosluste pindala (ha)	42 300	41 500	45 000	47 000	48 000
Liigikavade I ja II prioriteedi tegevuste täitmine (%)	85	80	80	90	90
Kaitsekorralduskavade vahehindamine (aastas vahehinnatavate kavade % kõigist kavadest)	20	7	3	20	20
Taastatavate elupaikade pindala aastas	3898	4100	4000	4000	4000
Asjakohaste kaitsekorralduskavadega kaetud Natura loodusala osakaal (% pindalast)*	84	99	99	vähemalt 86	vähemalt 86
I kaitsekategooria ja muude ohustatud liikide kaetuse % tegevuskavaga*	68	69	69	75	80
Programmi tegevus 4.2:	Metsanduse arengu suunamine				
Eesmärk:	Metsade tootlikkus ja elujõulisus ning metsade mitmekesine, tõhus ja jätkusuutlik kasutamine, jahilukiliikide mitmekesisus ning elupaikade ja liikide vahelise ökoloogilise tasakaalu säilitamine on tagatud.				
Geenireservimetsade pindala (ha)	2206	2206	2206	2206	2206
Riigimetsamaa pindala osakaal maismaapindalast, %	25,2	25,1	-	Vähemalt 20	Vähemalt 20
Hundipesakondade arv sügisese loenduse põhjal, tk	-	25-35	15–25	15–25	15–25
Metsanduse arengu suunamise eesmärgid on kokku lepitud*	ei	ei	ei	jah	jah
Pikas perspektiivis kasutatakse puitu kui taastuvat loodusressurssi puidutööstuses ning energeetikas kuni juurdekasvu ulatuses*	jah	jah	jah	jah	jah
Metsade uuendamise osakaal uuendusraiate mahust, %*	60	74	vähemalt 50	vähemalt 50	vähemalt 50
Suurkiskjate populatsioonide	jah	jah	jah	jah	jah

reguleerimiseks on seatud küttemahud suurkiskjate kaitse ja ohjamise kava eesmärkide järgi*					
Meede 5:	Ilmainfo tagamine				
Eesmärk:	Ilmainfo kättesaadavus on tagatud.				
Programmi tegevus 5.1:	Ilmaandmete, ilmaprognooside ja -hoiatuste tagamine				
Eesmärk:	Sihtrühmad on operatiivselt ning järjepidevalt varustatud täpsete meteoroloogiliste andmete, prognooside ja hoiatustega maismaal, merel ja õhus.				
Ilmainfo kättesaadavus	99,9%	99,9%	99,7%	99,9%	99,9%
Uuendatud (vanus alla 10 aasta) ilmajaamade osakaal	85%	97%	82%	85%	90%
Meteoroloogilist (sh hoiatused) infot kasutavate sihtrühmade rahulolu*	4,5	4,2	4,7	4,9	4,9
Seirevõrgu (meteojaamade) automatiseeritus, %*	96	100	100	99	99
Hoiatuste õigustuvus*	99,5	91	95	99	99
Meede 6:	Toetavad programmi tegevused				
Eesmärk:	Keskkonnateadlik mõtteviis ja igapäevane käitumine on saanud normiks Eesti elanike igapäevaelus. Programmi sisutegevused on toetatud ja IT-teenused teistele valitsemisaladele osutatud.				
Programmi tegevus 6.1:	Keskkonnateadlikkuse ja -hariduse arengu suunamine				
Eesmärk:	Toimiv erinevaid osapooli kaasav keskkonnahariduse võrgustik, mille tegevuse tulemusena suureneb keskkonnahariduse kvaliteet ning järjepidevalt elanike keskkonnateadlikkus; usaldusväärne ja ajakohane keskkonnainfo on kättesaadav, keskkonnaseisundi kohta on teave olemas ning inimestel on selle põhjal võimalik igapäevaelus keskkonnateadlikke valikuid teha.				
Keskkonnaharidusprogrammides osalevate õpilaste arv	150 545	115 659	125000	125000	130000
Keskkonnainfo kättesaadavuse hinnang (keskkonnateadlikkuse uuringu andmed)	52	-	52	60	60
Uute seiremeetodite rakendamine erinevates seirevaldkondades - kaugseire kasutamine: valdkondade arv	3	4	-	5	6
Ekspert hinnang keskkonnateadlikkuse ja -hariduse valdkonna toimimisele (keskkonnahariduse ja -teadlikkuse tegevuskava elluviimise seire)*	80	80	80	80	80

Programmi tegevus 6.2:	Keskssed IT-teenused teistele valitsemisaladele				
Eesmärk:	Keskssed IT-teenused teistele valitsemisaladele on osutatud.				
Mõõdik on välja töötamisel	-	-	-	-	-

*tähistatud mõõdikud dubleerivad ka meetme tasandil, selguse huvides ei ole neid eraldi nii meetme kui programmi tegevuse tasandil välja toodud.

Meede 1. Kliimaeesmärkide elluviimine, välisõhu kaitse ja kiirgusohutus

Tegevus 1.1. Kliimamuutuste leevendamine ja kliimamuutustega kohanemine

Planeeritud tegevuste täitmise analüüs

- Jätkus **kliimakindla majanduse seaduse** eelnõu koostamine, mille eesmärk on luua eeldused puhta ja konkurentsivõimelise majanduse ja inimeste heaolu kasvuks. Selleks tagatakse eri valdkondadele vajalik ettenähtavus ja selgus kliimaneutraalsuse saavutamisel aastaks 2050 ning luuakse raamistik kliimamuutustega kohanemiseks. Sellega panustab Eesti ülemaailmse keskmise temperatuuri tõusu pidurdamisse, et tagada tervise- ja heaoluvajadustele vastav keskkond nii praegustele ja tulevastele põlvetele. Eesti on võtnud suuna puhtale majandusele, mille keskmes on arusaam, et puhas keskkond ja tugev, konkurentsivõimeline majandus on ühe mündi kaks külge. Kliimakindla majanduse seadus haakub ka Euroopa Liidu puhta tööstuse kokkuleppe põhimõtetega, mille eesmärk on luua soodne regulatiivne investeerimiskeskond puhtale tööstusele Euroopas. Eelnõu väljatöötamisse kaasati üle 100 organisatsiooni töögruppides ja üle 500 üksikisiku. Seaduse eelnõule laekus üle 900 täiendusettepaneku 61 organisatsioonilt. Arutelud huvirühmadega ning seaduse menetlemine jätkub.
- Kliimakindla majanduse seaduse koostamisega paralleelselt on Kliiministeriumi eestvedamisel alanud tehnoloogia**teekaartide koostamine**, mis analüüsivad uute, kliimasõbralike tehnoloogiate kasutuselevõtuks vajalikke tingimusi. Tehnoloogia teekaartide koostamine on käivitatud järgmistel teemadel: CO₂ püüdmine, elektromobiilsuse laadimistaristu, puidu keemiline ja mikrobioloogiline väärimine, CO₂ vabade või vähese heitega kütused. Rohetehnoloogia kasutuselevõttu toetab ka KHG vähendavate investeeringute toetus ettevõtetele (ministri määruse alusel, rakendab KIK), eesmärgiga avada see taotlemiseks 2025. aastal.
- Kuigi Eestis käsitletakse **kliimamuutusi** peamiselt nende leevendamise vaatenurgast, on vähemalt sama oluline keskenduda ka **kohanemisele**. LIFE-SIP AdaptEST projektiga luuakse kliimamuutustega kohanemiseks vajalikud eeldused, viies läbi uuringuid ja jagades teadmisi. Näiteks otsitakse lahendusi vee säästlikuks kasutamiseks, parandatakse ilma- ja kliimaandmete kvaliteeti ning avaldatakse kliimamuutusi selgitavaid artikleid. Välja on valitud erinevad pilootalad katsete tegemiseks, analüüside võtmiseks ja seiramiseks. Alustatud on kliimatundlike veekogude kaardistamisega, samuti katsetustega vee taaskasutusstrateegia koostamiseks ja heitveele sobilike kasutusala leidmiseks põllumajanduses ja tööstuses. Loodud on mitmed katsealad metsakultuuridega, ette on valmistamisel rändetakistuste eemaldamised, jooksvalt tegeletakse kaitsealuste kalaliikide asustamisega (harjus, siig ja tõugjas) ja nende kudealade parandamisega. Valmimisel on Alam-pedja LKA kaitsekorralduskava, alustatud on kasutusest jäänud luhahaina uuringutega, läbi on viidud erinevate elupaikade inventuurid. Korraldatud on mitmeid seminare, laagreid ja koolitusi. Alustatud on kliimaprojektsioonide koostamist, valminud on uus tulehukaart jt.

- 2024. aastal koostati **kliimavaldkonnas** mitmeid **aruandeid** kasvuhoonegaaside heite ja sidumise, prognooside, poliitikate ja meetmete ning muude kliimapolitiika aspektide kohta. Vastavalt ÜRO kliimamuutuste raamkonventsioonile, selle Kyoto protokollile ning Pariisi kokkuleppele on Eesti kohustatud koostama, perioodiliselt ajakohastama ja avaldama riiklikud inventuuriandmed kõigi Montreali protokolliga reguleerimata KHG inimtekkelise heitkoguse ja sidumise kohta. Lisaks koostati ja esitati ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni sekretariaadile esimest korda Pariisi kokkuleppe kliimaalane aruanne ehk nn läbipaistvusaruanne. Aruanne sisaldab informatsiooni inimtekkeliste KHG heitkogustega seotud riiklikest asjaoludest, informatsiooni KHG inventuuri, kõigi majandussektorite heite koguselise vähendamise kohustuse, kohustuse täitmise edenemise ja selle prognooside kohta, sh rakendatud ja kavandatud poliitikasuundade ning meetmete kirjeldust ja hinnangut, kliimamuutustega kohanemiseks võetud meetmeid ning kliimarahastusest, tehnoloogia siirdest ja võimekuse suurendamisest. ELi energialiidu ja kliimameetmete juhtimismääruse täitmiseks koostati ja esitati Euroopa Komisjonile:
  - kasvuhoonegaaside ligikaudsed inventuuriandmed iga eelneva kalendriaasta kohta;
  - Eesti riiklik kasvuhoonegaaside inventuur, mis sisaldab kasvuhoonegaaside inventuuriüsteemi kirjeldust ning heitkoguseid aegrea ulatusest (1990-2023) IPCC metoodika ja sektorite jaotuses;
  - Kasvuhoonegaaside poliitikate, meetmete ja prognooside aruanne, kuhu on koondatud parameetrite ja eelduste loetelu, kasvuhoonegaaside poliitikate ja meetmete nimekiri ja nende kirjeldused ning kasvuhoonegaaside prognoosid;
  - Eesti lõimitud riikliku energia- ja kliimakava (nn REKK2030) rakendamise kohta koostati iga kahe aasta tagant esitatav eduaruanne.
- 2024.a hindasid ministeeriumid esmakordselt oma **keskkonna- ja kliimajalajälge**, et leida kohad, kus olukorda parandada. Tulemused selguvad 2025. aasta algul, seejärel koostatakse nende põhjal keskkonnamõju vähendamise plaan. Keskkonnamõju vähendamine toob enamasti kaasa ka kulude kokkuhoiu, nt läbi energiatarbimise vähendamise või muude ressursside teadliku kasutamise. Seetõttu on oluline, et aruandlus oleks järjepidev, selleks et läbivat muutust teadlikumalt suunata.
- Rohereformide koordineeritud elluviimiseks jätkub **rohereformi** keskne koordinatsioon, mis koosneb rohereformi valitsuskomisjonist (7 ministrit), asekanterite koordinatsioonikogust, KOV-võrgustikust ja ametnike võrgustikust. Rohereformi tegevusplaani 2023-2025 täitmise ülevaade esitati valitsuskomisjonile (avaldatud KLIM kodulehel), ette on valmistatud rohereformi edenemist peegeldav mõõdikute pakett ning valmistatakse ette rohereformi tegevusplaani uuendamist. Taaste- ja vastupidavuskava raames kohtub ettevõtete rohepöörde rakkerühm, kus jälgitakse ja suunatakse investeeringumeetmete kulgu ning vaagitakse aktuaalseid teemasid (nt vesinik, biomajandus).
- Tööd alustas **kohalike omavalitsuste rohereformi võrgustik**. Võrgustik on informeerimise ja kogemuste vahetamise koht (nt ühistranspordi korraldus, rohealad jm), et parimad lahendused ei jääks ühe paiga elanike röömuks, vaid laieneks üle terve Eesti. Selleks, et KOVid kliimariskid ja nende maandamise viisid enda jaoks läbi mõtleksid, toetab KIK kliima- ja energiakavade koostamist ja rakendamist.
- Viimastel aastatel on märgatavalt kasvanud üldhariduskoolide huvi kliimateemaliste koolituste ja loengute vastu. Seejuures sageli just soovitakse saada just poliitikakujundaja vaadet kogu valdkonnast. Selleks korraldati Kliimaministeeriumi ametnikele baaskoolitus koolitundide läbiviimiseks. Aasta jooksul anti 49 kliimatundi 33 koolis üle Eesti. Lisaks koostati õpetajatele rohereformi tutvustavad juhendmaterjalid. Ette on valmistatud

kõrgemate kliima-keskkonnakursuste kontseptsioon, mille eesmärk valdkonnast sidusa ülevaate saamiseks koolitada erinevate eluvaldkondade nn otsustajaid. Kursused viiakse esmakordselt läbi 2025. aastal.

- Euroopa meteoroloogiliste satelliitide tööd haldav organisatsioon EUMETSAT on alustanud andmete edastamist kolmanda põlvkonna satelliidilt. See on oluline teave tõsiste ilmastikuolude hoiatamisel kogukondadele ja sellisele ilmastikutundlikule majandussektorile nagu lennundus.
- 2024. aastal algasid ettevalmistused Eesti **kliimaatlase** väljatöötamiseks. Kliimaatlase eesmärk on anda ühes kohas terviklik ülevaade kliimaandmetest, sh ülejutusalaadest, kuumasaartest, kliimamuutuste pikaajalistest prognoosidest jt, mis on vajalik nii KOV'idele, pankadele, valdkondlikele ministeeriumitele ja teistele valdkondlike riskide hindamiseks ning oma tegevuste planeerimiseks. Kliimaatlas on planeeritud avalikustada Keskkonnaportaali veebilehel.
- Töötati välja EL kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteemi (EL HKS) direktiivi muudatuste ülevõtmise eelnõu esimesele kauplemis-süsteemile (paiksed käitajad, õhusõiduki käitajad, laevandusettevõtjad). Eelnõu esitati VVle 2025. aasta I poolaastal. EL HKS teise kauplemissüsteemi (fossiilkütustele transpordi- ja hoonete sektoris) osas otsustas VV, et see tuleks tühistada või kui selleks ei leita piisavalt toetust, siis tuleks edasi lükata rakendamine HKS2 sektorite puhul vähemalt kahe aasta võrra. Paralleelselt on kavas kehtiva direktiivi ülevõtmine nii, et vältida rikkumismenetlusega kaasnevat trahvi ja esitada vastav eelnõu VVle 2025. aasta II poolaastal.
- 2024. aastal korraldas Keskkonnaamet kasvuhoonegaaside heitkoguste kauplemissüsteemi (ELi HKS) kohaldusalasse kuuluvatele laevandusettevõtjatele infopäevi ning avati neile registrikontod. Heitkoguse aruanded näitavad CO₂-heite vähenemist. Jätkati süsiniku piirimeetme (SPIM) rakendamist, mis kohustab kõrge CO₂-heitega toodete importijaid raporteerima oma heitkogused, registreerus 101 ettevõtet ning esitati 205 aruannet. Lisaks anti välja 30 uut luba fluoritud kasvuhoonegaaside käitlemiseks.

Valdkonna peamised kitsaskohad

- Seni, kuni kliimakindla majanduse seadus ei ole vastu võetud, ei ole Eestis erinevate majandussektorite panused kasvuhoonegaaside (KHG) heite vähendamisse senini riiklikul tasandil selgelt kokku lepitud ega kokkuleppeliselt jaotatud. See raskendab ühtse suuna hoidmist kliimaeesmärkide saavutamisel ning eriti mõjutab sektoreid, millele kehtivad EL tasandil siduvad sihid, nimelt jõupingutuste jagamise määruse (ESR) ja maa kasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse (LULUCF) sektorid.
- Eesti ei täida prognooside järgi LULUCF-i I perioodi (2021–2025) sidumiseesmärki. Eesmärkide täitmist raskendavad nii Ukraina sõja kui ka kliimamuutuste mõjud, mida kehtiv EL-i õigusraamistik ei arvesta, mistõttu on alustatud Euroopa Komisjoniga läbirääkimisi õiglasema käsitluse saavutamiseks.
- LULUCF-i 2025–2030 perioodi eesmärkide saavutamine eeldab seniste metoodikate olulist täiendamist ja kaasajastamist, mis omakorda nõuab ulatuslikke arendustöid väga piiratud ajaraamiga.
- Fluoritud kasvuhoonegaase ja osoonikihti kahandavaid aineid sisaldavate toodete, seadmete, süsteemide ja mahutite ning käitlemistoimingute register (FOKA) on oluline vahend kasvuhoonegaaside heitkoguste inventuuri andmete saamiseks, samas ka järelevalvele nõuete kontrollimiseks. FOKA registri andmekvaliteet vajab parandamist, selleks tuleb jätkata seadmete omanike nende nõuetest ja kohustustest teavitamist.

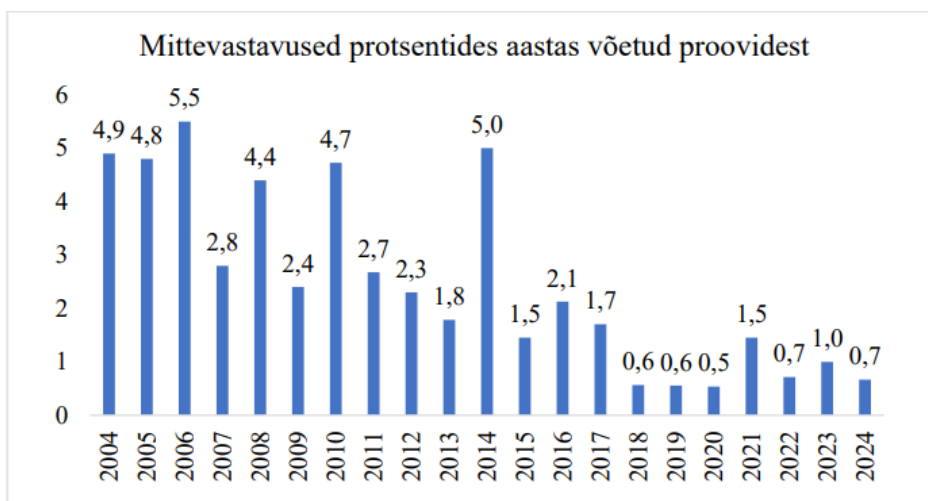
- EL HKS teise kauplemissüsteemi rakendamine on administratiivselt keeruline ning sellega kaasneb oluline sotsiaalmajanduslik mõju. Lahenduste leidmiseks toimuvad läbirääkimised nii liikmesriikide kui Euroopa Komisjoni tasandil.

Tegevus 1.2. Õhukvaliteedi parendamine

Planeeritud tegevuste täitmise analüüs

- Võrreldes muude Euroopa riikidega on Eesti välisõhu kvaliteet pigem väga hea, olles võrreldav Soome, Rootsi ja Iirimaa tasemetega. Õhusaasteainete piirväärtuste ületusi seirejaamades ei olnud.
- Halduskoormuse vähendamiseks vabastas Kliimaministeerium alla ühe megavatt võimsusega põletusseadmete ning väikeste tanklate ja kütuseterminalide omanikud registreerimise ja aruandluse kohustusest. Keskkonnaametis registreeritud veidi üle 300 sellist väikese võimsusega põletusseadet ja ligikaudu 75 tanklat ja terminali.
- Valmis Tartu linna välisõhus leviva keskkonnamüra vähendamise tegevuskava aastateks 2024-2028.
- Valmis uuring "Välisõhu kvaliteedi, lõhnahäiringu ning saasteainete heitkoguste hindamine Kohtla-Järve linnas".
- Kliimaministeerium on välja töötanud „Elamute liitumise kaugküttevõrkudega või tahkel kütusel põhineva kütteseadme uuendamise“ toetusmeetme, mida kaasrahastab Euroopa Regionaalarengu Fond ning see on loodud kütteperioodist kõige enam mõjutatud linnade õhukvaliteedi parandamiseks. Meetme raames suunatakse kütteseadmete uuendamisse 23,5 mln eurot. 2024. a suunati pea 6 miljonit eurot 1100 väikeelamu kütteseadme toetuseks.
- 2024. aastal esitasid vedelkütuse tarnijad 324 kuuaruannet, mis näitasid vedelate biokütuste (HVO ja bioetanool) osakaalu kasvu. Keskkonnaamet andis välja 196 keskkonnaluba, 76 kompleksluba ja 15 registreeringut. Lõhnaainete vähendamiseks võeti vastu 7 tegevuskava, peamiselt Muuga-Maardu piirkonnas. Suur osa kaebusi oli seotud lõhnahäiringutega, mis ei pruugi alati terviseriske põhjustada.
- Riikliku kütusesekre kätigis avastatud mootorikütuse mittevastavate proovide osakaal viimase 20 aasta keskmisena on 2,5% ning mittevastavused protsendina proovide arvust aastate lõikes on toodud joonisel. 2024. aasta kohta järeldata, et Eestis müüdava kütuse üldine kvaliteet on hea.

Joonis 2.

Valdkonna peamised kitsaskohad

- Välisõhu valdkonnas on suur hulk kaebusi seotud lõhnahäiringutega (millel tihti puudub terviserisk). Valdkonna jaoks on väljakutse arendada administratiivseid ja tehnilisi lahendusi selliselt, et kõrgema riskiga ettevõtete lõhnahäiringud on pidevseires ja ettevõtetal endal motivatsioon kiirelt probleemile reageerida.
- Kätiste õhusaasteloa andmise aluseks on nii tegevuste kui ka saasteainete heidete künniskogused. Selline loaandmise süsteem on aegunud, põhjustades olukorra, kus õhusaasteloa omamise kohustus ei ole alati selge ning luba nõutakse ka kätistelt, mille tegevuse keskkonnohuga või keskkonnariski tekkimine on vähetõenäoline ning loastamata võivad jääda õhusaaste mõttes olulised tegevused. Õhusaastelubade 2-süsteemne loastamine tekitab suurt halduskoormust nii Keskkonnaametile kui ka kätistele.

Tegevus 1.3 Kiirgusohutuse tagamine

Planeeritud tegevuste täitmise analüüs

- Keskkonnaamet on 2024. aastaks läbi viinud riskihindamise ning võttes arvesse kiirgusallika ja kiirgustegevuse eripärasid tuvastanud tegevused, mis on väga väikese ohuga. Kiirgusseaduse muutmise seaduse eelnõus (Riigikogu menetluses) on uue ohuastmena seadusesse toodud „väga väikese ohuga kiirgustegevus“ (seni kehtinud kiirgusseaduses eristati kolme ohuastet: väikese-, mõõduka- ning suure ohuga kiirgustegevus).
- 2024. aastal muudeti ka keskkonnaministri 30.07.2018 määrust nr 28 „Tööruumide õhu radoonisisalduse viitetase, õhu radoonisisalduse mõõtmise kord ja tööandja kohustused kõrgendatud radooniriskiga töökohtadel“, seoses kõrgendatud radooniriskiga maa-alade loetelu täiendamisega. Eesti Geoloogiateenistuse 2023. aasta uuringule tuginedes lisanduvad kõrgendatud radooniriskiga alade loetellu Elva vald, Antsla vald, Kanepi vald ja Valga vald.
- 2024. aastal alustati elamute siseõhu radooniuuringu teise etapiga. Uuringu tulemused aitavad välja selgitada omavalitsusüksusi, kus siseõhu radoonisisaldus elamutes on keskmisest kõrgem. See teadmine võimaldaks riigil välja töötada rahalisi toetusmeetmeid siseõhu radoonisisalduse vähendamiseks probleemsetes piirkondades. Mõõtmine toimub ajavahemikul detsember 2024 – aprill 2025, lõpparuanne valmib 2026. aasta alguseks. Kõrgendatud radooniriskiga aladest on hetkel veel kaardistamata neli omavalitsust ning nendes omavalitsustes on planeeritud pinnase radooniuuringud 2025. aastal.
- 12. märtsil 2024 kiitis Lääne-Harju Vallavolikogu heaks radioaktiivsete jäätmete lõppladustuspaiga KSH I etapi aruande ja asukoha eelvaliku, mille käigus võrreldi Paldiskis praeguse vaheladustuspaiga territooriumi, Altküla ja Pedase alternatiive ning sobivaimaks valiti Paldiski. 2025. aastal alustatakse lõppladustuspaiga ülejutusriskide hindamise uuringuga, mis on sisendiks KSH II etapile. Radioaktiivselt saastunud metallijäätmete saadetakse Saksamaale sulatamisele.
- Tuginedes tuumaenergia töörühma lõpparuandele, võttis Riigikogu 12. juunil 2024 vastu otsuse „Tuumaenergia Eestis kasutuselevõtu toetamine“, millega toetatakse tuumaenergia kasutuselevõtu ettevalmistamist ning selle jaoks sobiva õigusraamistiku loomist. Lisaks sooviti, et Energiamaajanduse arengukavas aastani 2035 (ENMAK2035) käsitletaks tuumaenergia kasutuselevõtuga kaasnevaid mõjusid ning õigusraamistiku loomisel tagatakse, et riikliku julgeolekuga, rahastamisega ja omandivormiga seotud riske on põhjalikult hinnatud.

- 2024. aasta novembris moodustati Kliimaministeeriumi juhtimisel **tuumaenergia juhtrühm**, mille peamiseks ülesandeks on tuumaenergia võimaliku kasutuselevõtu ettevalmistamiseks vajaliku riikliku protsessi juhtimine ja elluviidavate tegevuste järelevalve. Fookuses on kolm teemat: tuumaenergia- ja ohutuse seaduse eelnõu koostamine (vastutav Kliimaministeerium), tuumaregulaatori loomise ettevalmistamine (vastutav Keskkonnaamet) ning inimressursside arendamine (vastutav Haridus- ja Teadusministeerium).
- Keskkonnaamet teostas 28 plaanilist ja 3 plaanivälist kontrolli ning algatas 6 vääртеomenetlust. Kiirgusseaduse muudatused lihtsustavad kiirgusallikate kasutajate halduskoormust, vähendades kiirgustegevuslubade arvu registreeringute kasuks. Korraldati NUCLEX 2024 õppus, kus harjutati tuumaõnnetusele reageerimist. Samuti ajakohastati kiirgusohust varajase hoiatamise süsteemi, et tõhustada kiirgusohu avastamist ja sellele reageerimist.

Valdkonna peamised kitsaskohad

- Tulevikuvaates on peamiseks väljakutseks uuendada riiklik seirejaamade süsteem ja olla valmis panustama tuumaenergeetika küsimustesse vastavalt Eesti valitud arengusuundadele.
- Radioaktiivsete jäätmete lõppladustuspaiga rajamise ja reaktorisektsioonide likvideerimisega seotud tegevuste elluviimine sõltub riigieelarvest eraldatavatest vahenditest. Täiendava rahastuse tagamine on vajalik, et võimaldada tegevuste jätkumine ning eesmärgi, lõppladustuspaik valmis aastaks 2040, saavutamisse.

2.3.1. Ülevaade EL kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemisel saadavate vahendite kasutamise olulisematest tegevustest

Vastavalt Euroopa Liidu kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega (KHG LHÜ) kauplemise süsteemi (ELi HKS) direktiivi 2003/87/EÜ artikli 10 lõikele 3 ja atmosfääriõhu kaitse seaduse §-le 161 peab alates 2024. aastast enampakkumiselt saadud tulu kasutama kasvuhoonegaaside heitkoguse teket piiravate eesmärkide saavutamise rahastamiseks. Kuni 2023. aastani kehtis kohustus kasutada nimetatud eesmärkideks vähemalt 50% tulust. Vahendite kasutamine planeeritakse riigi eelarvestrateegias.

2024. aasta seisuga on enampakkumistuludest otsustatud suunata kliimaeesmärkide saavutamisse panustavatesse meetmetesse kokku 990 752 320 eurot. Investeeringud on läinud muu hulgas hoonete energiatõhususe parandamisse, säästva transpordi arendamisse, taastuvenergia kasutuselevõtu kiirendamisse, looduspõhiste lahenduste rakendamisse ning ettevõtete innovatsiooni ja ressursitõhususe toetamiseks.

KLIMI poolt 2013-2020 rahastusperioodil laekunud vahendite arvelt elluviidavad meetmed on kliimapolitiika eesmärkide täitmine nn pilootprojektideks, Eesti panus rahvusvahelisse koostöösse, üleujutusriskide maandamine, energiasäästumeetmed korterelamutes ja 2020. aasta nn prognoosi aluste uuendamisest tuleneva täiendava laekumise/tulu 50% sihtotstarbeline kasutus (säästva transpordi projektid raudtee-transpordis ning veetranspordis - parvlaev).

Nn **pilootprojektide meetme** raames jätkati 2024. aastal varasemalt rahastatud projektide elluviimist. Olulisematest tegevustest võib nimetada järgmist:

1) Kultuuriministeeriumile Eesti Rahvusraamatukogu rekonstrueerimiseks eraldatud vahendite arvelt teostati ventilatsiooniseadmete ja valgustite paigaldamise töid, et parandada energiatõhusust ja saavutada energiakokkuvõid.

2) 2020. aastal alanud meetmes „Jäätmete liigiti kogumise lahendusteks kohalikes omavalitsustes antava toetuse andmise tingimused ja kord“ lõpetati 2024. aasta lõpuks kõik kolmes taotlusvoorus rahastatud 50 projekti. Kokku soetati meetme elluviimisel 2449 biojäätmekonteinerit, 1939 kodukompostrit ja 3047 biojäätmekorvi ja rahastati jäätmejaamade rajamist.

3) Alates 2019. aastast rahastatud KOHAK programmist lõppes 2024. aastal olulist majanduslikku ja ökoloogilist kahju põhjustavate metsapatogeenide leviku analüüsimine ning kahjustuste modelleerimine. Keskkonnaametil valmis soode taastamise tulemuslikkuse analüüs ja soode tegevuskava. Keskkonnaagentuur jätkas kliimamuutuste mõju selgitavate mereuuringutega.

4) Eesti-Läti meretuulepargi (ELWIND) eelarendamise projekti raames jõuti KMH programmi vastavaks tunnistamiseni ja jätkati vajalike KMH protsessi hangetega. Projekti „Geotermaalenergia rakenduste majandusliku mõju hindamine Põhja-Eestis ning esimeste geotermaalenergia pilootjaamade ehitamine (GEOENEST)“ raames lõpetati aluskorra soojusvoo modelleerimine ja mere soojusenergia kasutamise võimalikkuse uuring, valmisid geotermaalenergia katsejaamad Tiskres ja Roosna-Allikul, Arbavere jaam on planeeritud valmima 2025. aasta juunis.

5) Avatud taotlusvoorude alusel rahastatakse üht projekti meetmes rohevesiniku kasutuselevõtt ühistranspordis. Elektribusside transpordisektoris kasutuselevõtu toetamise meetmes raames rahastatud projekt lõppes 2024. aastal, Tallinnas võeti kasutusele 15 täiselektrilist bussi ja nende laadimiseks vajalik taristu.

6) Jätkus kliimakindla majanduse seaduse väljatöötamise protsessiplaani elluviimine ja kliimanõukogu tegevus. Kliimanõukogu ülesanne on kliimakindla majanduse seaduse eelnõu väljatöötamisel ja kliimaeesmärkide poole püüdlemise osas seaduse juhtühikute nõustamine. Toimus viis kliimanõukogu kokkusaamist ja mitmeid valdkondlike töörühmade kohtumisi.

Arenguriikides kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele kaasa aitava meetme „Eesti panus rahvusvahelisse koostöösse“ raames on toimunud viis taotlusvooru, mille kaudu on rahastatud 27 projekti kogusummas 4 039 244,76 eurot. Aasta lõpu seisuga on seitse projekti veel elluviimisel. Projekte on Keenias (10), Gruusias (6), Ukrainas (3), Tansaalias (5), Ugandas, Rwandas, Kasahstanis, Aserbaidžaanis, Namiibias, Costa-Ricas, Lõuna-Aafrika Vabariigis, Grenadas, Bangladeshis, Armeenias ja Moldovas.

• **Üleujutusriskide maandamise meetme** raames viidi ellu järgmised tegevused:

1) Meetme raames on korraldatud kolm avatud taotlusvooru. Kahes avatud taotlusvoorus ehituslike tegevuste rahastamiseks, et ennetada üleujutusi, on rahastatud kokku üheksa projekti Keilas, Paldisk, Sindis, Pärnus, Kuressaares (2), Haapsalus (2) ja Hiiumaal, kõik projektid on 2024. aasta lõpuks lõpetatud.

2) 2024. aastal jätkus LIFE LATESTadapt projekti elluviimine, mille eesmärk on välja töötada looduspõhiste ja nutikate lahenduste näidisportfoolio linnade kliimataluvuse parandamiseks Eestis ja Lätis. Kaardistati olemasolevad tehnilikud üleujutusekaitse rajatised üleujutusega seotud riskipiirkondades, töötati välja meetodika nende toimivuse ja tõhususe hindamiseks ning anti meetodika põhjal hinnang olemasolevatele rajatistele.

Lisaks keskkonnahoiu valdkonnale rahastati KHG LHÜ kauplemissüsteemi tuludest meetmeid ka energeetika valdkonnas. Nii näiteks lõppes 2024. aasta alguses **transpordis alternatiivsete kütuste kasutuselevõtu suurendamise** (biogaas) toetusmeetme rahastamine. **Keskkonnasõbralike transpordivahendite** kasutuselevõtu toetusmeetme raames kuulutati välja uus riigihange suursaarte ühenduse jaoks keskkonnasõbraliku parvlaeva hankimiseks. Korterelamute elemendipõhise rekonstrueerimise toetusmeetme kõik projektid lõpetati 2024. aasta lõpuks: valmis 17 hoonet, mille suletud netopind on kokku 42 875 m², eeldatav aastane soojusenergia sääst 3680 MWh (59%), eeldatav aastane heite vähenemine 490 tCO₂

KHG LHÜ-de **kauplemisperioodi 2021-2030** enampakkumistulu kasutus on kavandatud pikaajalise strateegilise planeerimise raames ühtse protsessi osana. Rahastatavate tegevuste ja meetmete vahendite jaotus kavandatakse kooskõlas atmosfääriõhu kaitse seadusega riigi eelarvestrateegias ja riigieelarves.

KLIMil oli 2024. aastal ellu viimisel kokku 14 meetet, mis jagunevad omakorda alameetmeteks. KLIM-i elluviidavate meetmete raames suunati 2 370 000 eurot **KHG heite ja kliimapolitiika alase riikliku aruandluskohustuse täitmiseks** ja kasvuhoonegaaside heite ja kliimapolitiika alase aruandluse meetodikate uuendamiseks või täpsustamiseks. **Rahvusvahelise kliimapolitiikaalase koostöö** arendamise raames jätkatakse avatud voorude korraldamist ning abi andmist rahvusvahelise organisatsiooni, konverentsi või muu rahvusvahelise kogu üleskutse või abipalve alusel või ka Eesti omal algatusel. Alustati **maa- ja mullakasutuse juhtimissüsteemi** arendamisega mullastiku teenuste efektiivseks ja jätkusuutlikuks kasutamiseks, elurikkuse kaitseks ja kliimamõju vähendamiseks, mille raames mh uuendatakse mullastikukaart ja arendatakse kasvuhoonegaaside aruandlust teadusarendustööde kaudu.

Ökosüsteemide kaitse ja taastamise meetmes sõlmiti 17 lepingut elupaikade taastamiseks, sh 10 ha puisniidu taastamiseks ja 31 km karjatarade rajamiseks. **Kliimamuutustega kohanemise tegevusi** toetatakse LIFE programmist põhirahastuse saanud projekti kaudu, mille raames on valminud uus tulehukaart ja väikekiskjate ohjamiskava. Kliima-energiapolitiika eesmärkidel **pilootprojektide toetamise meetmest** rahastatakse kaasaegse ja innovaatilise hoonetekompleksina kavandatud loodusmaja ehitust. 2024. aastal valmisid vundamendid, välistrassid ja alustati karkasside ehitamisega.

Jätkus toetus **nullheitega sõidukite soetamiseks**, 2024. aasta lõpuks toetati 1395 uue auto ja 229 kastiratta ostu. Jätkusid raudtee arendamisega seotud meetmed: **Rail Balticu rajamine** (välistoetuse omapanuse katmisena) ja **täiendavate elektrirongide soetamine**. Kestliku raudteetranspordi arendamise meetme raames rahastatakse **raudtee elektrifitseerimist** Tallinn-Tartu, Tapa-Narva ja Lagedi-Muuga lõikudel ning tehakse töid eesmärgiga **tõsta rongide liikumiskiirust** kuni 160 km/h lõikudel Tapa-Tartu ja Tartu-Valga. Alternatiivkütuste taristu arendamise meetmest toetatakse **lennujaamade taristu töid**.

Alates 2014. aastast toimuvad lisaks nn tava-enampakkumistele **lennunduse LHÜde enampakkumised**, mille tulused kasutatakse kooskõlas direktiivi 2003/87/EÜ artikliga 3d ja atmosfääriõhu kaitse seaduses sätestatud eesmärkidel. Lennunduse enampakkumise vahendite kasutamise eest vastutab KLIM.

2024. aastal jätkus koolide kliima väikeprojektide elluviimine.

Meede 2. Ringmajanduse korraldamine

Tegevus 2.1. Ressursitõhususe ja ökoinnovatsiooni edendamine

Planeeritud tegevuste täitmise analüüs

- Toetatakse ettevõtete **ressursitõhusust**, et suurendada konkurentsivõimet. Toetuse eesmärk on suurendada Eesti ressursitootlikkust (SKP ja kodumaise materjalitarbimise näitaja suhe), mis tähendab raha hulka, mida me ühe kilogrammi toormaterjali kohta saame. Ettevõtete toetamine on vajalik, sest Eesti on üks kõige madalama ressursitootlikkusega riike Euroopas. Meie tootlikkus 2022 aasta seisuga on 0,83 eurot/kg (2020 SKP alusel) kohta kui EL keskmine on 2,17 (2015 SKP alusel). Ressursitõhususe põhimõtted annavad ettevõtjale just need vajalikud abinõud, tehnoloogiad ja lahendused, mis aitavad muuta tootmist efektiivsemaks ja hoida kokku kulusid. Ettevõtete ressursitootlikkuse edendamise investeeringud aitavad kaasa kliimanetraalsele majandusele, keskkonna ja majanduse vastupidavusele, kliimamuutustega kohanemisele ja ettevõtete konkurentsivõime paranemisele. Eesti on toetanud ettevõtjate ressursitootlikkust RRF vahenditest. Ettevõtjate toetamine jätkub EL struktuurivahenditest (perioodil 2021+ on toetuse maht 34,5 mln eurot).
- Riik tellib aastas 4-6 miljardi euro eest tooteid, teenuseid ja ehitustöid, seega on riigil ostjana märkimisväärne mõju turule. **Riigihanked** on muutumas järjest **keskkonnahoidlikumaks**. Järgmisena laienevad keskkonnahoidlikkuse nõuded teevalgustusele ja fooridele, pildindusseadmetele ning teedeehitusele. 2024. aasta juunikuus töötasime välja keskkonnahoidlike riigihangete (KHRH) [tegevuskava 2024-2026](#). Teadlikkuse suurendamiseks koolitati KOV juhte ja hankijaid ning loodi juhendmaterjale.
- Jõustus **tarbijate võimestamise** direktiiv, mis keelab kasutada üldiseid keskkonnaväiteid, mille suurepärase keskkonnatoime ei ole tõendatud. EL ökomärgis on ettevõtete jaoks võimalus edastada tarbijatele läbipaistvat ja usaldusväärset teavet. Osaleti erinevatel konverentsidel nii Eestis kui ka Lätis ning **tutvustati EL ökomärgist** kui tõhusat töövahendit roheüleminekul. Samuti toimus oktoobris iga-aastane EL ökomärgise kampaania tarbijate teadlikkuse suurendamiseks, mh loodi esmakordselt partnerite jaoks kampaania juhend koos ühtsete sõnumite ja visuaalidega. Kampaanias osalesid Coop, Rimi, Selver, Prisma ning kaubanduskeskus Ülemiste. Poeketid tegid postitusi oma sotsiaalmeedia kanalites, avaldasid artiklites ja kliendilehtedes ökomärgise ja ökomärgisega toodetega seonduvat informatsiooni, mängisid oma siseraadiotes reklaamklippe. Tehti neli väljakutset Facecooki kasutajatele ja filmiti neli lühivideot Instagrami kasutajatele. 2024. aastal menetles Keskkonnaagentuur **Euroopa Liidu ökomärgise** taotlusi, mis hõlmas kokku 164 toodet. 2024. aastal lisandus 70 uut EL ökomärgise toodet.
- Loodi ministeeriumite ülene **kestlikkusaruandluse** koordineerimise süsteem ning alustati kestlikkusaruandluse keskkonnastandardite infovajaduse kaardistust.
- Analüüsiti EMASi määruse kohase **keskkonnajuhtimissüsteemi** digitaliseerimist, et lihtsustada ettevõtete taotlusprotsessi, tõhustada menetlust ning viia aruanne vastavusse andmepõhise aruandluse nõuetega. 2024. aastal lisandus 3 uut EMASi registreeritud ettevõtet. EMASi tutvustamiseks tegi KAUR koostöös Põlva Haiglaga pressiteate nende EMASi saamise tekkonnast ning Facebooki jaoks video.
- Keskkonnaametile esitati 16 817 erinevat maksudeklaratsiooni ja korraldas 350 kontrolli. Selle tulemusena määrati ettevõtetele 971 995 euro ulatuses lisatasusid keskkonna kasutamise eest. Kontrolliti ettevõtete tegevuste vastavust keskkonnanõuetele ja tehti ettepanekuid ressursitõhususe parandamiseks.

Valdkonna peamised kitsaskohad

- Eesti seadusandluses ei ole ringmajanduse horisontaalseid põhimõtteid kirjeldatud, puudulik teave ning nõuded tekitavad segadust ning ettevõtted kardavad seaduse vastu eksida.
- Probleemiks on ka ettevõtete vähene teadlikkus ja madal huvi tootmises tekkinud jääkide ning kõrvalsaaduste ringlusse suunamise osas.
- KOVide teadlikkus ringmajanduse võimalustest vajab suurendamist. Kohalike omavalitsuste roll teadlikkuse suurendamisel on kriitilise tähtsusega kohalike kogukondade (sh ettevõtjate, tarbijate) harimisel. Väiksemates kohalikes omavalitsustes on keskkonnahoidlike tingimuste sätestamine riigihangetes sageli raskendatud, kuna kardetakse ennekõike vaidlustusi.
- Vee erikasutusõiguse ja maavara kaevandamisõiguse tasumäärad on kehtestatud VV määruusega kuni 2025. aasta lõpuni. Nimetatud tasumäärad tuleb üle vaadata aastaks 2026+. Ressursikasutus tuleks õiglaselt hinnastada, samal ajal säilitama ettevõtete konkurentsivõime.

Tegevus 2.2. Keskkonnamõju hindamise ja selle maandamise tagamine

Planeeritud tegevuste täitmise analüüs

- Keskkonnamõju hindamine (KMH) ja keskkonnamõju strateegilise hindamine (KSH) on menetlused, mille läbiviimine on praeguses praktikas sageli aeganõudev ning millega võib osapooltele kaasneda suur halduskoormus. Menetluste kiirendamiseks on Kliimaministeerium algatanud mitmed tegevused (nii õigusaktide muudatused kui muud toetavad tegevused).
- KMH süsteemi terviklikuks ülevaatamiseks ja ajakohastamiseks on Kliimaministeeriumis käimas **keskkonnamõju hindamise reform**, mis panustab ka keskkonnalubade andmise kiirendamisesse. See tähendab, et teatud juhtudel tegevuslubade andmise eelduseks olev KMH menetlus muutub kiiremaks ning kvaliteetsemaks tänu menetlus- ja sisunõuete ülevaatamisele, andmete paremale kasutatavusele ning osade protsesside automatiseerimisele.
- 2024. a valmis **digipöörde** raames probleemkohtade ülevaade. Samuti valmis KMH ja KSH EL direktiivide ning Eesti regulatsiooni võrdlev analüüs. Selgitati välja KMH ja KSH sätted/nõuded, mida ei ole võimalik muuta ning mille muutmist tuleks kaaluda. Paralleelselt teenusedisaini protsessiga viiakse läbi juba osaliselt ka digiarendusi.
- 2024. a jõustusid keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduses (KeHJS) muudatused, mis kiirendavad KMH menetlust (ühildati eraldiseisev KMH programmi ja aruande asutustelt seisukohtade küsimise etapp materjalide avalikustamise etapiga; kaotati eraldiseisev KMH aruande asutustega kooskõlastamise nõue). Nende muudatuste tulemusena lühenes KMH menetlusaeg nelja kuu võrra.
- On koostatud looduskaitseseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, millega võimaldatakse kiiremat ja lühemat Natura hindamise menetlust.
- Keskkonnaameti keskkonnamõju hindamise juhtumite arv kasvas, eriti seoses metsateatiste eelhinnangutega. Algatati 899 keskkonnamõju hindamise menetlust ning anti 501 arvamust planeeringutele. Menetlused olid 100% tähtaegsed. Protsessi tõhustamiseks tehakse ettevalmistusi digitaliseerimiseks.

Valdkonna peamised kitsaskohad

- Väljakutseks on muuta KMH/KSH menetlused kiiremaks ja vähem halduskoormavaks, samas kvaliteedi osas kompromisse mitte tehes. Selleks on algatatud haldusalas projekt KMH protsessi disainiks ja digitaliseerimiseks.
- Jätkuvalt on väljakutseks KMH/KSH menetluste suur hulk ning nende menetlemise töö- ja ajamahukus, sealhulgas jätkub piiriüleste KMH/KSH menetluste kasvu trend.
- 2023. a leevendati teatud KMH juhteksperdi litsentsi taotlemise nõudeid, 2024. a väljastas Kliimaministeerium neli uut litsentsi – on toimunud uute taotluste arvu teatav suurenemine. Samas 2023. a pikendati ka litsentsi kehtivust viielt aastalt seitsmele aastale, mis võimaldab KMH juhteksperditel kauem valdkonnas tegutseda (seetõttu 2024. a litsentsi kehtivuse pikendamise taotlusi ei esitatud). Jätkuvalt on probleemkohaks teatud valdkondade erialaekspertide vähesus (eelkõige liigiekspertid).

Tegevus 2.3 Tööstusheite ja kemikaalipoliitika kujundamine

Planeeritud tegevuste täitmise analüüs

- Kliimaministeerium saatis novembri lõpus kooskõlastusringile keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise eelnõu. Muudatustega vähendatakse halduskoormust, tagades samas keskkonnakaitse kõrge taseme säilimine. Bürokratia ja halduskoormuse vähendamiseks pakutakse muutusi kokku kaheksas seaduses. Muudatustega tõstetakse nii **keskkonnaluba** nõudvate tegevuste künniskoguseid, kui ka loobutakse mõnel juhul registreeringu kohustusest. Lisaks vähendatakse kohustuste täitmise sagedust, tehakse selgemaks järelevalveprotsesse ning määratakse selgemalt osapoolte kohustused.
- Tööstusheite valdkonnas võeti EL tasandil 2024. aastal ametlikult vastu tööstusheite direktiivi muudatused. 2024. aastal jooksul toimusid tööstusheite direktiivi muudatuste tutvustused erinevatele huvigruppidele ning algasid ettevalmistused muudetud direktiivi ülevõtmiseks Eesti tööstusheite seadusesse.
- 2024. aasta oluliseks ülesandeks oli tagada võimalused parima võimaliku tehnika (PVT) tõhusaks rakendamiseks kompleksloaga ettevõtetes, sh Eesti jaoks unikaalses põlevkivisektoris. 2024. aastal toimus koostöös huvirühmadega Eesti põlevkiviõli tootmise PVT järelduste dokumendi ajakohastamine, lähtudes varem tehtud analüüsides ning valdkonna arengust. Dokument on 2025. aasta I poolaastal kinnitamisel.
- 2024. aasta peamiseks ülesandeks kemikaalipoliitika edendamisel oli ettevõtetele investeringute toetamise võimaluse loomine, mis aitaks ohtlikke aineid toodetes, teenustes ja protsessides vähendada, et tagada ohutu materjaliringluse põhimõtte juurutamine. 2024. aastal valmis toetuse andmise tingimuste määrus, mis aitab ettevõtetel läbi viia ohtlike ainetega seotud auditeid, et saada soovitusi investeringuvajaduste kohta.
- Keskkonnaamet väljastas või muutis 72 kompleksluba, mis reguleerivad tööstusettevõtete mõju keskkonnale. 2024. aastal tehti 153 kontrolli, millest 47% ettevõtetest vastas nõuetele. Tuvastati 18 mittevastavust, algatati 17 vääртеomenetlust ja 9 haldusmenetlust. Peamine eesmärk on tagada parima võimaliku tehnoloogia kasutuselevõtt, et vähendada tööstuse keskkonnamõju.

Valdkonna peamised kitsaskohad

- Kuigi eesmärk on vähendada keskkonnakaitselubadega seotud halduskoormust, võib see teatud juhtudel tähendada, et koormus nihkub lihtsalt ühelt osapoolt teisele, mitte ei vähene tervikuna, sh võib suurendada riigi töökoormust.
- Muudatuste elluviimise protsess võib olla keeruline ja aeglane, kuna on vaja kooskõlastada mitmete osapooltega ja tagada, et kõik ettepanekud on hästi läbi mõeldud ja põhjendatud.
- Keskkonnaameti ressursside puudus (nii inim- kui finantsressursside osas), mis võib raskendada muudatuste elluviimist, sh KOTKAS funktsionaalsuste vajalikud arendused.
- Kitsaskohaks on viimastel aastatel avalikustatud uute PVT nõuete järgimiseks vajaliku riikliku toetusmehhanismi kujundamine, mis aitab tulevikus tagada piisavad võimalused uute PVT-de rakendamiseks kompleksloaga ettevõtetes. Lisaks, tulenevalt Eestile esitatud rikkumismenetlusest tööstusheite direktiivi kohta ning selle rikkumise lahendusest, on väljakutseks uue lähenemise juurutamine lubade andmisel ja muutmisel kompleksloaga ettevõtetel, kellel on loaga vaja reguleerida kaudset vetteheidet. Seda tuleb teha ilma halduskoormuse kasvuta ettevõtetele ning loa andjale.
- Kemikaalivaldkonnas on ettevõtetele ohutut materjaliringlust toetava investeeringumeetme loomisega seoses võimalikuks kitsaskohaks ettevõtete reaalne huvi toetusmeedet kasutada. Lisaks on lükkunud algselt planeeritud ajakavast kaugemale nende audiitorite koolitus, kes oleksid pädevad ettevõtetes ohtlike ainetega seotud auditeid teostama.

Tegevus 2.4. Jäätmemajanduse korraldamine

Planeeritud tegevuste täitmise analüüs

- Jätkub **riigi jäätmekava 2023-2028** eesmärkide elluviimine.
- Kavandamisel on **olmejäätmete reform**. Lähiaastatel on lisandumas Eestile mitmed kohustused seoses lisanduvate nõuete ja sihtarvudega uutele jäätmeliikidele (nt tekstiili laiendatud tootjavastutus, nn ühekordse plasti direktiivi ülevõtmisega kaasnevad kohustused, pakendi- ja pakendijäätmete määruse jõustumine jne), seega tuleb ümber korraldada ka Eesti jäätmemajandus ja jäätmemajanduse korraldus. Selleks on ettevalmistamisel mahukad seadusemuudatuste paketid, teostamisel mitmed uuringud ning käib pidev koostöö ning arutelu partneritega. Reformi tulemusena suureneb olmejäätmete liigiti kogumine ja ringlussevõtt; olmejäätmete ringlusse võtmine on soodsam kui jäätmete põletamine energiakasutuseks ja jäätmete prügilasse ladestamine; ajakohased ja usaldusväärsed jäätmeandmed on osapooltele kättesaadavad; KOVidel on motivatsioon ja võimekus olmejäätmete liigiti kogumist ja ringlussevõttu edendada. Vastavad seaduseelnõud esitatakse VV-le 2025.a I pooles.
- Jäätmereformi elluviimist ning ring- ja ressursitõhusale majandusele üleminekut toetatakse ühtekuuluvusfondist üle 100 miljoni euroga. Sekkumiste peamine eesmärk on edendada üleminekut ringmajandusele ja käsitleda jäätmehierarhia kõiki tasandeid, et vältida ja vähendada jäätmeteket ning luua tootmis- ja tarbimismudelid, milles võetakse arvesse kogu ressursiahela kestlikke kavandamis põhimõtteid.
- Jäätmereformi elluviimiseks ja ringmajanduslase koostöö edendamiseks jäätmekava täiemahuliseks rakendamiseks ning uue ringmajandusstrateegia 2029+ koostamiseks läbi digitaliseerimise, bürokraatia lihtsustamise ja ettevõtjate toetamise koostati Euroopa Komisjoni **LIFE programmi projektitaotlus CircEST**. Projektitaotlus sai 2024. aasta sügisel eelhindamises positiivse otsuse ja täistaotlus Euroopa Komisjonile esitatid märtsis 2025. Projektis on 19 partnerit ja projektile taotletakse vahendeid 8 aastaks Euroopa Liidult 60%,

projekti maksumus on 28 mln eurot. Projekti on kirjutatud tugev toetus kohalikele omavalitsustele ja ettevõtjatele jäätmereformi elluviimiseks Eestis.

- Õuel, tänaval ja registris seisvate **autoromude** saatus sai lahenduse. Edaspidi on võimalik lihtsa vaevaga ja 2025. a jooksul tasuta kustutada liiklusregistrisse jäänud kanded sõidukite kohta, mida pole enam olemas. Samuti lihtsustatakse omanikuta sõidukite lammutusse suunamist. Romusõiduk tuleb üle anda keskkonnakaitseluba omavale jäätmekäitlejale, kellel on leping tootjaga või tootjate ühendusega.
- Jätkati jäätmete valdkonna **digitaliseerimise** projektiga (reaalajamajanduse projekt), mis viiakse ellu Kliimaministeeriumi ja tema haldusala asutuste ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi koostöös, eesmärgiga, et alates 01.01.2026 oleks võimalik jäätmearuandlus viia andmepõhiseks. Selle tulemusena tõuseb jäätmevaldkonna andmete usaldusväärsus ja esitamise kiirus.
- Koostöös Statistikaametiga valmis **avaandmete** projekt, mille tulemusena on riigi jäätmeandmestikud koos nende kirjelduste ja sõnastikega leitavad avaandmetena Keskkonnaportaalist.
- 2024. aasta lõpuks valmis jäätmete majandamise mudel (JMM) olmejäätmete liigiti kogumise süsteemi ja infrastruktuuri arendamiseks.
- Kliimaministeeriumi töötas välja jätkusuutliku lahenduse **Vaivara ohtlike jäätmete keskuse** jätkusuutlikuks tööks. Vabariigi Valitsus eraldas täiendavad vahendid keskuse jätkusuutliku töö tagamiseks. 2025. aastal alustatakse ohtlike jäätmete prügila laiendustöödega.
- 2024. aastal anti välja või muudeti 187 jäätmeluba ja 344 jäätmekäitleja registreeringut. Keskkonnaamet viis läbi 1441 jäätmekäitlusnõuete kontrolli, millest 49% olid nõuetele vastavad. Ebaseaduslik käitlemine ja põletamine on endiselt suur probleem. Tõhustati koostööd omavalitsustega, et parandada jäätmekäitlussüsteemi ja vähendada keskkonnariske.

Valdkonna peamised kitsaskohad

- Jäätmete liigiti kogumine ei ole elanike jaoks piisavalt mugav.
- Inimeste madal teadlikkus ja vähene motivatsioon jäätmete liigiti kogumise osas.
- Suurenenud jäätmete ja ebapiisav olmejäätmete liigiti kogumine.
- Vähene jäätmete ringlusse võtmine, lisaks vähene kehtestatud jäätmete lakkamise kriteeriumide rakendamine.
- Jäätmete energiakasutus ja ladestamine on odavam kui ringlussevõtt.
- Olmejäätmete korduskasutuseks ettevalmistamise ja ringlussevõtu sihtarvu täitmise osas kindla vastutuse puudumine.
- Jäätmevaldkonna taristu arendamine toimub projektipõhiselt, puudub terviklik vaade.
- Reaalajas või selle lähedaste jäätmekäitluse andmete puudumine, st andmed ei ole piisavalt ajakohased.
- Valdkonna üheks väljakutseks on leida kogukondade toetav suhtumine ja saavutada omavalitsuste teadlik (planeerimis)tegevus ringmajanduse arendustele, mida kohati käsitletakse lihtsalt soovimatu jäätmekäitlusena oma võimalike negatiivsete mõjudega (lõhnahäiringut, naaberkinistuste prahistamine).

Tegevus 2.5. Maapõueressursside kasutamise ja kaitse korraldamine

Planeeritud tegevuste täitmise analüüs

- Valmis keskkonnatasude seaduse ja maapõuseaduse muutmise eelnõu väljatöötamiskavatsus, milliste kavandatavate seadusemuudatuste eesmärk on tagada maavarade kaevandamise valdkonnas tasakaal majanduse ja keskkonna vahel, samuti tagada ühiskonna heaolu kasv ja majanduse jätkusuutlikkus.
- Jätkati fosforiidi ja teiste **kriitiliste maavarade** mahukaid uuringuid.
- Keskkonnaamet menetles 206 keskkonnaloa taotlust maavarade kaevandamiseks ja geoloogilisteks uuringuteks. Väljastati 118 geoloogilise uuringu luba. Kontrolliti 147 kaevandamis- ja uurimisprojekti, millest 54% vastasid nõuetele. Erilist tähelepanu pöörati korraldamata karjääridele ja keskkonnakahjude vähendamisele.

Valdkonna peamised kitsaskohad

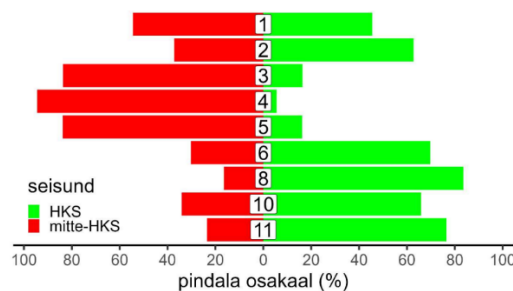
- Ühiskond ei ole piisavalt teadlik maapõue kasutusest, keskkonnamõjudest, potentsiaalset, nüüdisaegsetest lahendustest ega valdkonna õiguslikust reguleerimisest, mis pärsib valdkonna arengut ja diskussiooni lahenduste leidmiseks. Samuti on valdkonna maine mõjutatud okupatsiooniperioodi ajaloolisest kogemusest, halbade kaevandamistehnikate kasutamisest ja suurenenud konfliktidest loa menetlustes. Vajalik on tõsta valdkonnas teadlikkust ja tagada usaldus riigi ning arendajate tegevuste suhtes.
- Jääksoode taastamise projekti lõppemisega seoses tekivad lüngad jääksoode seiresse ja mitmed sidumise potentsiaaliga jääksood taastamata. Riik ei saa täielikku infot korraldatud jääksoode veetaseme muutusest, kasvuhoonegaaside heite suurusest ning elurikkuse kasvust, milline info on oluline rahvusvaheliste kohustuste täitmisel, et töötada välja siseriiklikud kasvuhoonegaaside eriheite tegurid taastamisel ja taastatud turbaaladele. Vajalik on tagada riiklik rahastus taastatud jääksoode seireks, siseriiklike eriheite tegurite väljatöötamiseks ja tulevikus arvestada seiretulemuste andmetega riiklikus kasvuhoonegaaside inventuuris. Seoses kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemisega on oluline lisaks seirele jätkata ka mahajäetud turbaalade taastamist ja töötada selleks välja uued toetusmeetmed, kuna neil tegevustel on suur kasvuhoonegaaside heite vähendamise ja sidumise potentsiaal.
- Kohtla-Järve tööstusjäätmete ja poolkoksiprügila sulgemise projekt lõpetati 2014. aastal. Vastavalt prügila sulgemise korraldusele tuleb Kliimaministeeriumil prügila käitajana teha peale projekti lõpetamist järelseiret ja -hooldust, samuti korraldada nõrgvee ja saastatud sademevee käitlemist. Vajalik on läbi mõelda prügila järelhoolduse korraldus ja jätkusuutlikkus.
- Maapõuelubade menetlemisel on suurimaks väljakutseks kaasamine, mis toimiks parimat lahendust toetavana, mitte ei tekitaks konflikte arendajate ja kogukondade vahel. Vaja on õiguslikku selgust omavalitsuste efektiivse osaluse tagamiseks maapõue menetlustes. Mitmed kohtulahendid on olukorda muutnud selles vaates keerulisemaks. Teine väljakutse on seotud vaide- ja kohtumenetluste osakaalu suurenemisega maapõuemenetlustest, mis võtab ametilt täiendavat ressursi ja muudab aina keerulisemaks pidada kinni menetlustähtaegadest.

Meede 3. Merekeskkonna ja vee kaitse ning kasutus

Tegevus 3.1. Merekeskkonna kaitse suunamine

Planeeritud tegevuste täitmise analüüs

- Jätkub mereala hea keskkonnaseisundi saavutamiseks 2023.a uuendatud **merestrategia meetmekava rakendamine**. 2024.a lõpu seisuga on meetmekava täidetud umbes 50% ulatuses (kava kehtib 2022-2027). 2024. aastal ajakohastati Eesti mereala MSRD kohane seisundihinnang koos merestrategia keskkonnavalaste sihtidega. Kuigi Eesti mereala pole endiselt head keskkonnaseisundit saavutanud, on meetmete rakendamise tulemusel ilmnenud positiivsed trendid – nt rannikumeres eutrofeerumisnäitajate paranemine, toitainete koormuse vähenemistrend maismaalt merre jt.

Joonis 3⁶. Hea keskkonnaseisundi (HKS) saavutanud või mittesaavutanud Eesti mereala pindala osakaal merestrategia tunnuste lõikes 2024.a seisundihinnangu kohaselt (1 – bioloogiline mitmekesisus; 2 – võõrliigid; 3 – kaubanduslikud kalad; 4 – toiduvõrgud; 5 – eutrofeerumine; 6 – merepõhja häiritus ja põhjaelupaigad; 8 – saasteained keskkonnas; 10 – mereprügi; 11 – veealune müra).

- Jätkub rahvusvaheliste merekaitsekonventsioonide ratifitseerimine ja rakendamine Eestis. Eesti osaleb aktiivselt regionaalses HELCOMi koostöös Läänemere seisundi parandamiseks ning KLIM on toetanud Eesti teadlaste osalemist Helcomi ja EL erinevates ekspertrühmades. 2023-2024.a viidi läbi Läänemere liikide ja mereelupaikade ohustatus hinnang (Helcom Red List Assessment), mille tulemused avaldatakse 2025.a mais. 2023-2028 on käimas HELCOMi juhitud Läänemere merekaitsealade projekt „Protect [Baltic](#)“, millega tõhustame Läänemere kaitset ja tagame merekaitsealade suurema sidususe ning nende ühtlasemad kaitsemeetmed erinevates riikides. Eelnimetatud projektidega loodame saavutada Läänemere 30% pindalalise kaitse aastaks 2030 (vastavalt EL elurikkuse strateegia 2030 ja Helcomi Läänemere tegevuskava (BSAP) eesmärkidele). Eesti merestrategia üheks sihiks on võtta ka Eesti merealast 30% kaitse alla, sellest 10% range kaitse alla. 2024.a seisuga on Eesti merealast kaitse all 7066 km² ehk 19,3% koos majandusvööndiga või 28,1% territoriaalvee piiriga. Seega oleme juba saavutanud ÜRO SDG 14.5 eesmärgi võtta kaitse alla vähemalt 10% oma merealast.
- EL Looduse taastamise määruse rakendamiseks koostati mereelupaigatüüpide levikukaardid Eesti merealal, mis on üheks aluseks mereelupaikade taastamiskava koostamisel ning määruse rakendamisel elupaikade taastamiseks ja nende hea seisundi saavutamiseks.
- 2024.a algutati mitmeid uusi protsesse, sh mereökosüsteemide digikaksiku loomine, kaasaegsete innovaatiliste seiresüsteemide arendamine (Merehundi projekt) jmt. Merendusvaldkonda on tugevasti mõjutanud 2024.a teravnenud rahvusvaheline olukord (sh veealuse taristu kahjustamised) ja suurenenud julgeolekuriskid merel.

⁶ Allikas: Eesti mereala keskkonnaseisund 2024. MSRD art 8-10 kohase seisundihinnangu koondaruanne. <https://kese.envir.ee/kese/downloadReportFile.action?fileUId=35551806&monitoringWorkUId=32233657>

Seetõttu on oluliselt kasvanud vajadus efektiivsemaks järelevalveks merel, mis on ka merestrateegia üheks uuendatud sihiks.

- Keskkonnaamet teostas laevade, sadamate ja merealal tehtavate tegevuste järelevalvet. Kontrolliti, kas laevad ja sadamad täidavad merekaitse nõudeid, ning avastati mitmeid puudujääke. 81% kontrollidest lõppesid tulemusega "vastab nõuetele".

Valdkonna peamised kitsaskohad

- Eesti mereala 2024.a seisundihinnangu kohaselt pole head keskkonnaseisundit tervikuna saavutanud, kuigi mõnedes aspektides on ilmnenud olukorra paranemismärke. Läbiviidud uuringute tulemusena on selgunud, et Läänemere avaosast tulenev toitainete koormus või ka põhjasetetest eralduv fosforikoormus on oluliselt suurem seni arvatust. Oluline on suurendada erinevate valdkondade (merestrateegia, veemajanduskavad, ülejutusriskide maandamiskava, kalandus ja vesiviljelus) merekaitsega seonduvate meetmete omavahelist sidusust ja parandada nende rakendamist, et vähendada mere reostuskoormusi ka Eesti maismaalt, eriti hajukoormust. Merel on ohuallikaks vanad vrakid, kust võib hakata keskkonda lekkima ohtlikke aineid – seega on keskkonnoohtlike vrakkide ohutustamine lähiaastate üks prioriteete.
- Eesti merestrateegia meetmekava täitmist on takistanud ressursside (inimesed, raha) puudus. Vaja on jätkata teadus-arendustegevustega merekeskkonna uurimisel ja mõjude hindamisel, et oma tegevused ja leevendusmeetmed suunata sihipärasemalt ja mõjusalt.
- Arvestades sinimajanduse arendamisega suureneb tulevikus surve merekeskkonnale ning tekkimas on konkurents eri merekasutussoovide ja -vajaduste vahel. Vastandlikud huvid merekasutusel ja kaitsel võivad tuleneda (ja ajas muutuda) sõltuvalt erinevatest poliitilistest prioriteetidest nii EL tasandil kui Eestis või ka sotsiaalmajanduslikust survest.
- Ebapiisava rahastuse tõttu on vähenenud riiklik mereseire, mis raskendab ühelt poolt teadmispõhiste otsuste tegemist, teiselt poolt aga võib kaasa tuua mereelupaikade ja -elustiku seisundi edasise halvenemise, mis omakorda suurendab hilisemaid kulutusi meetmetele olukorra parandamiseks. Arvestades EL looduse taastamise määrusest tulenevaid täiendavaid nõudeid halvas seisundis mereelupaikade taastamiseks, suureneb täiendava rahastuse vajadus. Lähiaastatel vajame investeeringuid nii seire riistvarasse (sh uue, 2026.a alguspoolel valmiva multifunktsionaalse töölaeva varustamine seireseadmetega või ka uute seirelahenduste väljatöötamisse) ning andmehalduse ja nende kättesaadavuse arendamiseks-parandamiseks kui reostustõrje valmidusse.
- Probleeme on mereekspertide vähesusega ja napi järelkasvuga, mistõttu peab tõhustama nii merealast haridust kui keskkonna- ja järelevalveametnike koolitamist, arvestades järjest kasvavaid rahvusvahelisi nõudeid merenduses ja laevanduses. Väga oluline on tugevdada järelevalvet merel ja reageerimissuutlikkust, arendada välja keemiareostuse tõrjevõimekus ning parandada senist naftareostuse tõrjevõimekust.

Tegevus 3.2. Vee säästliku kasutamise ja kaitse tagamine

Planeeritud tegevuste täitmise analüüs

- Kliimaministeerium kavandab **veereformi**, mille eesmärk on tagada vajalikud investeeringud ning joogivee kvaliteet ka peale Euroopa Liidu toetuste lõppemist ja ohjata veehinna tõusu. Ühe aluspõhimõttena otsustas reformi juhtrühm määrata

veeteenusele hinnalae, mille kohaselt vee hind ei ületaks tulevikus 2% Eesti madalaima sissetulekuga maakonna leibkonnaliikme sissetulekut ja reformi ettevalmistamisel lähtutakse eelnimetatud määra. Koostamisel on **veeteenuse reformi strateegiline teekaart**, et tagada ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniteenuse toimepidevus ja jätkusuutlikkus, teekaart valmib 2025. a suvel.

- Jõgede, järvede, põhjavee ja rannikuvee ning mere seisundi parandamiseks, üleujutuste vastu võitlemiseks ning põllu- ja metsamaadelt kraavide ja ojade kaudu ära kanuva sette ning toitaine kinni hoidmiseks viiakse ellu **veemajanduskavasid 2022-2027**. Kavad koostatakse koos üleujutuse riskide maandamiskavadega iga vesikonna kohta kuueks aastaks ning seejärel ajakohastatakse. 2024.a veebruaris algatati 2028-2033 veemajanduskavade ja üleujutuse riskide maandamiskavade ajakohastamine (tähtaeg 22.12.2027).
- Valmis nitraadidirektiivi rakendamise raport Eestis perioodi 2020-2023 kohta, mis esitati Euroopa Komisjonile.
- Valmis nitraaditundliku ala (NTA) uuring, kus tehti ettepanek täiendavate meetmete rakendamiseks ja NTA piiride muutmiseks. Uuringu eesmärk oli hinnata NTA laiendamise vajadust ja mõju Eestis, tuginedes veeseire andmetele ning põllumajanduspraktikate analüüsile. Tulemused näitasid, et nitraadisaldus veekogudes on viimastel aastakümnetel järjekindlalt kasvanud, ulatudes mõnes kohas peaaegu joogivee piirsalduseni (50 mg/l). Senised meetmed pole olnud piisavalt tõhusad nitraadireostuse piiramisel. Uuringus soovitati NTA piire laiendada ning rakendada täiendavaid meetmeid, et vähendada põllumajandusest tingitud toitude kadu.
- Kliimaministeerium uuendas **üleujutuste** riskide hinnangut. Analüüsi tulemuste põhjal lisandub 17 uut riskipiirkonda, mis on üleujutustele haavatavad ja võivad tulevikus suurvee tõttu kahju saada. Riskipiirkondade vee-ettevõtted, kohalikud omavalitsused ja maakondlikud omavalitsusliidud saavad taotleda KIKst toetust üleujutuste kahjulike tagajärgede vähendamiseks. Lisaks algas SF21 projekt „Üleujutusohu ennetamine ja leevendamine, hoiatussüsteemid“. Projekti eesmärk on maandada Eesti riskipiirkondades üleujutustest tingitud võimalikke kahjulikke tagajärgi ning tõsta üleujutusohuga seonduvat teadlikkust ja tegutsemispädevust. Projekti käigus luuakse üleujutusohu ennetamiseks ja leevendamiseks veetaseme ja hoogsadude jälgimis-, prognoosimis- ja hoiatussüsteemid, mis pikemas perspektiivis aitavad suurendada vastupanuvõimet kliimamuutustele.
- Avalikustati üleujutusala satelliitkaugseir'e põhine kaardirakendus; veeressursi kaardirakendus; avaandmetena hüdroloogilised seireandmed; EstModeli rakenduses avalikustati operatiivsed ja ajaloolised seireandmed.
- Valdkonnas on arenduses reaalajamajanduse lahendused, mis võimaldaks vee-ettevõtetel veelgi mugavamalt oma seireinfo jagamist ja aruandlust korraldada väiksema halduskoormusega.
- Väljatöötamisel on **vee taaskasutuse poliitika**, et võimaldada looduslike veeressursside säästmiseks kasutada puhastatud asulareovett, karjääri- ja kaevandusvett ning muud kasutusel olnud vett tegevustes, kus vesi ei pea olema joogivee puhtusega. 2023-2024 viidi vee taaskasutuseks vajalikud muudatused veeseadusesse ning lisati vee taaskasutuse lubade andmiseks vajalik funktsionaalsus keskkonnalubade infosüsteemi KOTKAS. Vee-ettevõtete kulude vähendamiseks ja kasvuhoonegaaside emissioonide vähendamiseks **rakendatakse reoveepuhastuse energiatõhususe edendamise** toetusmeedet. Kohalike omavalitsuste vee-ettevõtetele on võimaldatud toetuste taotlemine sademevee probleemide lahendamiseks. 2024. a. lõpu seisuga oli sademevee meetmes vee-ettevõtetele tehtud rahastusotsuseid kokku 11,1 miljoni euro väärtuses, toetusmeede on jätkuvalt avatud ning toimub taotlemine

ja taotluste läbivaatamine.

- Projekti LIFE IP CleanEST raames valmisid Aidu Karjääri matkarada, muutes ammendunud karjääri vaba aja veetmispaigaks ja looduslikuks elupaigaks, ja Purtse jõeale paisu asemel **kaladele paiskärestik**.
- 2024. a kiitis Euroopa Komisjon heaks LIFE SIP WetEST projekti, mille eesmärk on Lääne-Eesti vesikonna veekogude seisund parandamine. Projekti elluviimise periood algab 2025 aasta algusest ja kestab 9 aastat, perioodi eelarve on 29,8 mln eurot.
- Eestis on kõrge **ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniga** liitunud osakaal: 2023. a seisuga oli ühiskanalisatsiooniga liitunud osakaal 83% ning ühisveevärgiga liitunud osakaal oli 84%. 2023. aastal kasutas kõikidest ühisveevärgi tarbijatest (ühisveevärgi tarbijaid kokku on 1 177 528) 98,77% vett, mille mikrobioloogiliste, keemiliste ja indikaatornäitajate mittevastavusi ei tuvastatud. Aasta lõpu seisuga oli 58 ühisveevärki, millel oli üle 2000 tarbija, neist kõik vastasid kehtestatud nõuetele. 2023. a oli reovee kogumise ja puhastamise osas nõuetele vastavate vähemalt 2000 ie koormusega reoveekogumisalade osakaal 98% (st 55/56 reoveekogumisalast vastas nõuetele). Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni teenuse keskmine hind Eestis on 4,25 eur/m³ (koos käibemaksuga), mis moodustab umbes 1,03% leibkonna keskmisest netosissetulekust, jäädes alla eespool mainitud veeteenuse 2% hinnalae.
- 2024. aastal anti 380 vee erikasutuse luba ning tehti 880 kontrolli, millest 63% olid nõuetele vastavad. Linnamäe paisule keelduti keskkonnanõuetest andmisest. Parendati veemajanduse planeerimist ning koostati meetmeid veekogude seisundi parandamiseks.

Valdkonna peamised kitsaskohad

- Eesti veekogude seisund ei ole viimasel 15 aastal paranenud piisaval määral ja tempos. 2023. a andmete põhjal on jätkuvalt **mitte heas seisundis ligi pooled pinnaveekogumid (52%)**. Vete seisundi parandamiseks on riik koostanud alates 2009. aastast veemajanduskavasid. Perioodide 2009-2021 ja 2015-2021 veemajanduskavasid pole suudetud piisavalt rakendada – puudu on nii võimekust, ressursse kui ka teadmisi. Suurim vete seisundi mõjutajaid on põllumajandussektor, kuid Kliimaministeeriumil ei ole piisavalt hoobasid sektori muutmiseks keskkonnasõbralikumaks. Põhjaveekogumite seisundit mõjutavad oluliselt ka põhjaveevõtt ja põlevkivi kaevandamine. Paljud veemajanduskavades ette nähtud meetmed on vabatahtlikud, paraku selliste meetmete elluviimisel puudub nende rakendamiseks nii raha kui ka motivatsioon. Keskkonnaametil puudub võimekus veemajanduskavade rakendamist juhtida ning Keskkonnaagentuuril pole piisavalt ressursse, et panustada uurimuslikku seiresse, mis annaks võimalusi meetmeid paremini sihtida ja optimeerida. Probleemi lahendamiseks algatati projekt LIFE SIP WetEST, millega tõhustatakse veemajanduse juhtimisvõimekust, rakendatakse Lääne-Eesti vesikonna veemajanduskava meetmed, analüüsitakse saastaja maksab printsiibi toimimist veemajanduses, piloteeritakse koostöös tootjatega vete tervist säästvaid veekaitsemeetmeid jm.
- Valdkonna väljakutsed on seotud põllumajandusliku hajureostusega, mis mõjutab pinna- ja põhjavee ning joogivee kvaliteeti ning paisutamisega, mis põhjustab mitmete vooluveekogude ökoloogilise seisundi madalama taseme. Arvestades kliimamuutusi, vajab tulevikus suuremat tähelepanu põuastel perioodidel veevõtu reguleerimine, heitvee ja pinnavee temperatuurid ja heitvee taaskasutuse laiendamine. Keskkonnalubade menetlemisel kasvab vajadus aina rohkem reguleerida ohtlike ainete seadustamist.
- 01.01.2025 jõustus **uus asulareovee puhastamise direktiiv 2024/3019**, milles on kehtestatud uued ambitsioonikad nõuded. Näiteks laieneb ühiskanalisatsiooni rajamise nõue seniselt vähemalt 2000 ie reoveekogumisaladelt vähemalt 1000 ie

reoveekogumisaladele, asulareoveepuhastite puhastusnõuded muutuvad karmimaks, sh kehtestatakse uudsena ka mikrosaaasteainete puhastamise nõue asulareoveest, kehtestatakse asulareoveepuhastite energianeutraalsuse saavutamise nõue, laienevad seirenõuded, individuaalsüsteemidele hakkavad kohalduma rangemad kontrolli nõuded jm. Direktiivi nõuded peavad olema siseriiklikku õigusesse üle võetud 2027. a juuli lõpuks.

- Põllumajandussektoris on tavaliselt vastuseis uutele veekaitsemeetmetele, kuna need võivad suurendada kulusid, halduskoormust ja muuta seniseid tootmistavasid. Samuti ei pruugi meetmete mõju olla kohe nähtav, mis tekitab kahtlusi nende tõhususes ja vajalikkuses. Lisaks võib probleemiks olla regulatsioonide jäikus ning vähene paindlikkus, mis raskendab kohanemist erinevate majanduslike ja kliimatingimustega. Nende takistuste ületamiseks on oluline tagada tihedam koostöö ja dialoog sektori sidusrühmadega, et leida tasakaal keskkonnakaitse eesmärkide ja põllumajanduse jätkusuutlikkuse vahel.

Meede 4. Eluslooduse kaitse ja kasutus

Tegevus 4.1 Elurikkuse kaitse tagamine

Planeeritud tegevuste täitmise analüüs

- Valminud on **looduskaitseaduse ja metsaseaduse** muudatused, et tagada looduse kaitse, selgus maaomanikele ja kestlik metsandus. Muudatustega täpsustatakse looduskaitse põhimõtteid, täiendatakse metsaraie reegleid ja luuakse puuistandike rajamise õigusraamistik. Üks olulisemaid muudatusi on riikliku looduskaitse eesmärgi seadmine 30 protsendile maismaast. Praegu on ühel või teisel moel riiklikult kaitstav 28,7% maismaast, mis hõlmab muu hulgas ranna- ja kaldakaitsevööndeid. Lisanduv 1,3% ehk umbes 60 000 hektarit on vajalik ohustatud niitude, soode, veekogude jt elupaikade ning liikide seisundi parandamiseks.
- EL looduse taastamise määruse alusel peavad liikmesriigid esitama Euroopa Komisjonile **looduse taastamise kava**. Looduse taastamise kava koostatakse aastani 2050, kusjuures esimeses kavas tuleb käsitleda detailselt tegevusi kuni aastani 2030, strateegilisi eesmärke aastani 2050. Looduse taastamise kava käsitleb maismaa ja mere-elupaikade taastamist, linnade ökosüsteeme, jõgede sidususe parandamist, tolmeldajate populatsioonide taastamist, põllumajanduse- ja metsaökosüsteemide taastamist. Ettevalmistusi kava koostamiseks alustati 2024. aastal ning see tuleb esitada Euroopa Komisjonile hiljemalt 01.09.2026 (lõplik kava 01.09.2027).
- Alustati Eesti **mullastikukaardi** uuendamist ja muldadega seotud andmete täiendamist. Mullal on keskne roll arvukate looduse hüvede tagamisel alates kliima reguleerimisest ja elurikkuse säilitamisest kuni elukõlbliku keskkonna hoidmiseni.
- Kliimaminister algatas 2024. aastal **Alutaguse rahvuspargi** laiendamise, et tagada Eesti ohustatud liikide ja elupaikade parem kaitse. Rahvuspargiga liidetakse piirkonnas säilinud kõrge väärtusega looduslad, peamiselt sood ja metsad, ning nendega piirnevad juba olemasolevad kaitsealused püsielupaigad.
- Eesti **looduskaitse tulemuslikkuse hindamiseks** valmis metoodiline raamistik ja tegevuskava. See võimaldab paremini hinnata looduskaitse tegevuste tulemuslikkust.
- [Šveitsi-Eesti koostööprogrammi](#) elurikkuse toetusmeetme raames käivitus välisrahastusprojekt, mille raames arendatakse aastatel 2024–2027 uusi eluslooduse

seire metoodikaid, töötatakse välja uuenduslikke tehnoloogiaid ja varustatakse seiret tänapäevaste vahenditega. Samuti arendatakse projekti toel edasi Eesti Looduse Infosüsteemi (EELIS), mh arendatakse EELIS-sse kaitsealade kaitse tulemuslikkuse hindamise tööriist.

- Likvideeriti **Püssi pais** ja **rajati kalapääs**, koostati põhiprojektid Võsu jõe Metsa ja Mere paisude likvideerimiseks ja kalapääsu rajamiseks ning Unukse-Mahu 1,25 km maantee truubi asendamiseks torukaarsillaga.
- Alustati loodus- ja põlismetsade valikukriteeriumite välja töötamisega. Loodus- ja põlismetsade kaardistusega alustatakse 2025. aastal.
- Keskkonnaamet kinnitas 58 kaitsekorralduskava ja uuendas 5 liigi kaitse tegevuskava. Suurkiskjate tekitatud kahjud olid viimase 7 aasta suurimad. Riik omandas 7,8 miljoni euro väärtuses kaitsealuseid maid. Lisaks analüüsiti elupaikade ja loodusressursside kasutamist ning täiustati looduskaitsekorraldust.

Valdkonna peamised kitsaskohad

- Peamised probleemid, mis takistavad eesmärgi saavutamist on vajalike finants- ja inimressursside puudus, looduskaitseandmeid haldava EELIS andmekogu arendusprojekti oodatust suurem keerukus ja maht, looduskaitse seaduse regulatsioonide täpsustamise menetluse venimine.
- LKSi muudatused/õigusruumi puudused (nt Natura hindamise puhul), ka ehituskeeluvööndi temaatika on kujunenud praktikas piisavalt keeruliseks, et seda ei hooa enam ka KOVid. Jätkuv koormuse ja menetluste keerukuse tõus, samal ajal kaadri suur volavus. Loodusteaduslike teadmiste ning sellest tulenevate kokkulepete puudus (nt millised on olulised häiringud, talutavad kahjustamise künnised jms.). Üha suurenev vaiete hulk, huvirühmade vaheliste konfliktide süvenemine (peamiselt liigikaitse (linnud) vs põllumehed, kalurid jt). Ebaseaduslike ehitiste menetlused on keerukad ja aeganõudvad. Keskkonnaametil lasub tõendamise kohustus, et ebaseaduslikult püstitatud ehitis on materiaalselt õigusvastane. Juhul, kui ebaseadusliku ehitusloa on väljastanud KOV ning KOV on jõudnud anda ka kasutusloa, pole ebaseadusliku ehitise likvideerimine enam võimalik. Samuti on Keskkonnajärelevalve seadusega ajaliselt piiratud Keskkonnaameti võimalus vaidlustada KOVi poolt väljastatud ebaseadusliku ehitise ehitamise aluseks olev haldusakt, mis on omakorda vastuolus LKS sättega, mis ütleb, et ebaseadusliku ehitise püstitamisel ei teki õiguslikku ootust.

Tegevus 4.2 Metsanduse arengu suunamine

Planeeritud tegevuste täitmise analüüs

- Ettevalmistatud looduskaitse seaduse ja metsaseaduse muudatuste paketi raames on plaan vastu võtta ka ajakohastatud **Metsanduse arengukava**.
- Plaanitavate seadusemuudatuste eesmärk on tagada ühtne raamistik looduse kaitseks ja kestlikuks metsamajandamiseks. Selguse loomiseks pannakse paika riikliku kaitse "põrand ja lagi" 30% maismaast, mitmekesisistatakse metsade majandamise võimalusi läbi istandike regulatsiooni sissetoomise ning tehakse teisi vajalikke muudatusi, et hea elukeskkond säiliks ja majanduses oleks investeerimiskindlus.

- Jätkati KIKi kaudu erametsanduse tugisüsteemi arengut ning erametsade metsauuendustööde tegemist võimalikult heade pärilike omaduste ja kasvukohale sobivamate kodumaiste puuliikidega toetamist. Samuti jätkati kompensatsiooni maksmist looduskaitsealuse metsamaalt saamata jääva tulu eest.
- 2025. aastast **suureneb looduskaitseline erametsatoetus**. Erametsatoetuste eelarve kasvab järgmisest aastast 34 miljoni euron. Alates järgmisest aastast tõuseb Natura 2000 sihtkaitsevööndis asuvate erametsade toetus 134 eurolt 160 eurole hektari kohta.
- 1. juulist hakkas kehtima keskkonnatasude seaduse ja metsaseaduse muudatus, millega kehtestati **raadamisõiguse tasu**. Raadamine on tegevus, mis muudab metsa mõneks muuks maaks, näiteks parklaks või tuulepargiks. Raadamistasu suuruseks on 4464 eurot hektari kohta ning selle eesmärgiks on suunata maakasutust nõnda, et metsad Eestis säiliks.
- 2024. aastal pandi paika tegevuskava, mille eesmärgiks on **tõsta metsandusandmete, kvaliteeti, kättesaadavust ja usaldusväärsust ning toetada kaugseire lahenduste edasist arendamist metsade olemi hindamisel**. Sisendiks olid 2024. a märtsis toimunud metsaandmete mõttetalgutel kogutud ettepanekud, mis selgusid Eesti metsandusega seotud huvigruppide, erinevate andmeomanike ja lõppkasutajate aruteludest.
- Keskkonnaagentuur koostas ja avaldas Keskkonnaportaalis ja Metsaregistris LiDARi andmetel põhineva **metsa kõrguse teemakaardi**. Tagavara teemakaart saab Metsaregistris avalikuks sisse logitud kasutajale aastal 2025.
- Lisaks on **täiendatud** Keskkonnaportaali **metsanduse teemalehte** ([Metsainfo](#) [hetkeseis](#) | [Keskkonnaportaal](#)), kus avalikustati metsateatistega ja metsakaitseeksperimentidega lubatud raiete reaalaraja lähedaselt uuenevad aruanded. Samuti lisati lehele kord kuus uuenevad aruanded RMK metsade olemi ja teostatud tööde kohta ning Keskkonnaagentuuri **SMI ülevaade interaktiivses Tableau keskkonnas**. Keskkonnaportaali kaardirakenduses avaldati ka aerofotode põhjal koostatud ja uute fotode laekumisel uuenev metsaalade **kuivanud puude kaart**.
- Võeti vastu kliimaministri määrus nr 79 „Riigimetsa majandajatele aastateks 2025–2029 riigimetsas uuendusraie optimaalse pindala määramine“.
- Jahinduses oli 2024. aastal (jätkub ka 2025. aastal) peamiseks tegevuseks Balti **suurkiskjate teemaline koostöö**. Selle raames viidi läbi Eestis, Lätis ja Leedus 2022. ja 2023. aastal jahihooajal kütitud huntidelt kogutud DNA-proovide analüüs, määramaks Balti hundiasurkonna geneetilisi parameetreid (oluline asurkonna seisundi hindamiseks).
- Eesti-Šveitsi koostööprogrammi raames juurutatakse ulukiseires uuenduslikku *Random Encounter Methodit*, mis põhineb rajakaamerate kasutamisel ulukiseires. Pildimaterjali analüüsimiseks ja ulukite arvukuse hindamiseks arendatakse programmi raames edasi tehisintellekti, mis muudab materjali analüüsimise kiiremaks ja efektiivsemaks.
- Jätkati koostööd KeA ja KAUR-iga, et leida IT-tehnilisi **lahendusi EL raadamisvabade toodete määrusest (EUDR-i määrus) tulenevate kohustuste täitmiseks** metsmaterjali turustajatele.
- Metsateatiste arv tõusis rekordtasemele, mis tingis Keskkonnaametis suure töökoormuse. Natura alade metsateatiste menetlemisel hakati tegema mõjude hindamisi. Keskkonnaamet teostas metsajärelevalvet ja tõhustas riigilõivude menetlemist, et tagada vastavus seadusandlusele ja metsamajandamise jätkusuutlikkus.

Valdkonna peamised kitsaskohad

- Uut metsanduse arengukava ei ole seni Vabariigi Valitsuse poolt heaks kiidetud. Selle venimine on tinginud ebakindluse nii metsandussektori ettevõtetele kui ka erametsaomanikele. Erinevatel huvigruppidel on vastandlikud nägemused metsamajandamise ulatusest ja tingimustest.
- Kaugseire andmete kasutuselevõtt metsakorralduses on veel arengufaasis ning ei paku kõiki vajalikke lahendusi praktikas.
- Metoodikate ja kriteeriumite, uuringute puudumine, kuidas hinnata kavandatud raiete kumulatiivset mõju Natura aladel.
- Rohevõrgustiku aladel metsade majandamisel erinevad arusaamad – osa huvigruppe võrdsustab rohealad kaitsealadega, kogu rohevõrgustikku puudutav alusandmestik on puudulik.
- Rahaliste vahendite vähesus uuringute tellimiseks (nt istandikud ja püsimetsandus).
- EL raadamisvabade toodete määruse (EUDR) kohane pädev asutus on määramata. Määruse nõudeid tuleb ettevõtetel ja kauplejatel rakendada alates 30. detsembrist 2025.

Meede 5. Ilmainfo tagamine

Tegevus 5.1. Ilmaandmete, ilmaprognooside ja -hoiatuste tagamine

Planeeritud tegevuste täitmise analüüs

- Tegevuse eesmärgiks on sihtrühmade operatiivne ning järjepidev varustatus täpsete meteoroloogiliste andmete, prognooside ja hoiatustega maismaal ja merel ja õhus.
- Radarivõrku uuendati uue, suurema mõõtetundlikkuse ja -täpsusega ilmaradariga (Harku ilmaradar). KAUR-i kodulehel ja ilmaäpis ILM+ on jätkuvalt avaldatud Harku ilmaradari radaripildid ja -andmed.
- Automatiseeriti regionaalsete lennuväljade ilmavaatlusteenused.
- Laiendatakse koostöökohti erinevate osapooltega personaalsete teenuste väljatöötamiseks. 2024. aastal sõlmiti koostööleping Enefit Green'iga eesmärgiga täpsemalt prognoosida tuulegeneraatori labade jäätumist põhjustavaid ilmastikutingimusi ning koostöös Grid Raven-iga uuriti tuuleprognoosi täpsuse tõstmise võimalusi masinõppe meetodite abil.
- Võeti kasutusele AI lahendus lumeolude määramiseks.
- Koostöös Päästeametiga laiendati jäävaatluse andmeid, milleks kasutati rakenduse ILM+ uut funktsionaalsust.

Valdkonna peamised kitsaskohad

- Ilmaandmete, ilmaprognooside ja -hoiatuste tagamise teenused vajavad erinevaid IT-arendusi, mille teostamiseks vajalik ressursid kui ka teostamise kiirus ei ole piisavad. IT-arendused tõstaksid teenuste kvaliteeti, sh annaksid võimaluse tõhustada ilmaandmete analüüsi ja väärindamist.
- Vähene masinõppe ja AI lahenduste kasutamine andmete sisestamisel ja töötlemisel. Tuleks automatiseerida prognooside võrdlemine tegelike mõõtmisandmetega. Lisaks sisaldavad sünoptikute töölaud mitmeid erinevaid tarkvaralahendusi või osalisi mooduleid, mis muudavad töö ajamahukaks ja suurendavad käsitöö mahtu.

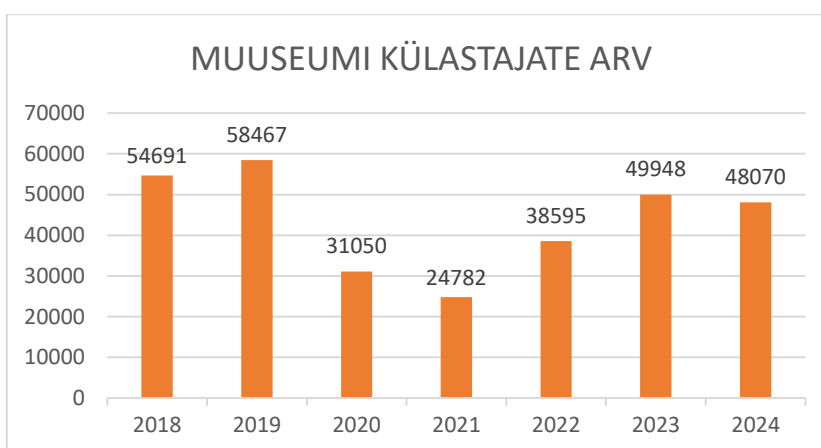
- Rahvusvaheliste nõuete täitmiseks ja kasutusel olevate infosüsteemide aegumisega seondult on lähiaastatel vajalik infosüsteemide arendamiseks/hankimiseks ~1 miljon eurot.

Meede 6. Toetavad programmi tegevused

Tegevus 6.1. Keskkonnateadlikkuse ja -hariduse arengu suunamine

Planeeritud tegevuste täitmise analüüs

- Loodud on **keskkonnahariduse arenduskeskuse** kontseptsioon ning viidi läbi **keskkonnateadlikkuse uuring**. Kuigi keskkonnateadlikkus on üldiselt paranenud, ei ole keskkonnahoidlik käitumine võrreldes 2022. aastaga märkimisväärselt kasvanud.
- Tallinnas Noblessneris sai 2024.a juuli algul nurgakivi **Loodusmaja**, mis on Eesti suurim puithoone. 2026. aastaks Tallinnasse Lennusadama kõrvale rajatav Loodusmaja ühendab nutikate tehnoloogiate abil ehitamise kliimamuutustega kohanemise ning keskkonnanohiuga. Loodusmaja koosneb kolmest eraldiseisvast, kuid omavahel maa-aluselt ühendatud hoonest, mille ehitamiseks kasutatakse peamiselt Eesti puitu. Loodusmajas asuvad tööle Loodusmuuseum, Maa- ja ruumiamet, Keskkonnaamet, Keskkonnaagentuur, Keskkonnainvesteeringute Keskus, Kemit jt Eesti looduse eest hoolt kandvad asutused. Loodusmajja kerkib Põhjamaade kaasaegseim Loodusmuuseum, sh uus tuumnäitus ning loodusteaduslikud kogud kolivad nõuetekohastesse hoidlatesse. 2024. aastal valiti Eesti Loodusmuuseum rahvusvahelise ideekonkursi raames välja uue loodusmuuseumi tuumnäituse võidutöö ja koostööpartner.
- Eesti Loodusmuuseumis oli 2024.a väljas 4 püsinäitust. Ajutise näitusena jätkas „Puudega linn“. Sügisel korraldati iga-aastane seenenäitus, mis sel korral tähistas 62. toimumiskorda. 62. „Seenenäituse“ tegi eriliseks esmakordne seenehuviliste kaasamine ja nende panus näituse loomisesse.
- Loodusmuuseum oli avatud aasta jooksul 329 päeva. Muuseumi külastas 2024. aastal 48 070 inimest, mida oli eelneva aastaga võrreldes 4% vähem. Keskmise külastajate arv päevas oli 146 inimest (eelneval aastal 156). Välismaalastest külastajaid oli kokku 5249, so 13% kõikidest külastajatest (eelneval aastal 5487).

Joonis 4: Külastajate arv aastate lõikes 2018-2024

- Erinevates keskkonnahariduslikes tegevustes osales ELMis 23 142 inimest, sh loodusingides oli osalemiskordi 923. KeA korraldas 2024. aastal 1029 õppeprogrammi ja neis osales 18 016 õpilast.

- Avaandmete kasutamise populariseerimise eesmärgil korraldati Keskkonnaportaali kampaania, mille raames tutvustati nii erinevates meediakanalites kui linnapildis lisaks Keskkonnaportaalile ka sisulisi teemasid (nt arvamused avaandmetest, teadmisi valdkondade kohta sai testida viktoriinides). Kampaania suurendas oluliselt Keskkonnaportaali külastatavust.
- KAURI ja MKMi koostöös korraldati **avaandmete häkaton** "Andmetorm 2024", mille eesmärgiks oli tõsta teadlikkust KAURI meteoroloogia, hüdroloogia- ja keskkonnavaldkonna avaandmetest ning leida innovaatilisi lahendusi nende praktiliseks kasutamiseks, et edendada andmepõhist otsustamist ja innovatsiooni Eesti digiühiskonnas.

Valdkonna peamised kitsaskohad

- Valitsemisala keskkonnahariduse ja -teadlikkuse valdkonna juhtimine ja koordineerimine ei ole praegu piisav; rollijaotustes ja tegevustes esineb kattuvusi ja killustatust. Selleks käivitatakse keskkonnahariduse arenduskeskus.
- Mõned valdkonna arenguks vajalikud tegevused, mis peaksid olema süsteemsed, on projektipõhised ja ei ole seetõttu jätkusuutlikud. Olukorra parandamiseks viiakse koostöös HTMiga ellu riikliku keskkonnahariduse arendamise programmi.
- KIKi keskkonnateadlikkuse programmi vahendite vähendamise tõttu olime sunnitud vähendada õppeprogrammide toetust, mistõttu vähenes programmide arv ja ka keskuste tulu. Seetõttu viiakse 2025.a I poolel ellu mitteformaalse keskkonnahariduse võrgustiku reform.
- Seiretööde ja seirevõrgu alarahastamine takistab mitmete programmi tegevuste eesmärki saavutamast. Ilma põhjaliku seireta on raske hinnata keskkonnaseisundit erinevates valdkondades (vesi, liikide mitmekesisus, metsa seisund, jne). Täna ei ole tagatud riikliku seirekava täismahus rakendamine, mitmed seired jäävad teostamata või teostatakse väiksemas mahus. Tihti leitakse lahendusi erinevate projektide näol, mis omakorda tekitab juurde halduskoormust ja ebakindlust jätkusuutliku seire korraldamisel.
- Selleks, et Loodusmajast saaks kogukonnale avatud keskus, on vaja, et seal pakutavad teenused kõnetaksid kogukonda ja oleksid maksimaalselt hästi külastaja vaates disainitud ning paindlikud.
- Uue muuseumi avamiseks on muuseumi avamisele eelneval aastal vajalik personali suurenemine: suurem pind ja suurem pakutavate teenuste maht tingib omakorda vajaduse täiendava personali värbamiseks. Selleks on vajalik hiljemalt 2026.a muuseumi personalieelarve kasv, et oleks võimalik komplekteerida muuseumi avamiseks hädavajalikud töökohad.

Tegevus 6.2. Keskse IT-teenused teistele valitsemisaladele

Planeeritud tegevuste täitmise analüüs

- Peamised tegevused on olnud suunatud mõistliku ja sujuva töökorralduse loomisele, mis on eelkõige nõudnud kokkulepete sõlmimisi ja tööprotsesside kohendamist mitme osapoole vahel. Keerukust on lisanud järjekordsed muudatused riigi IT korralduses ja asutuste ümberpaigutamised valitsemisalade vahel ning ka KLIM VA sisemised otsused (Transpordiameti ja KEMITi vahelise tööjaotuse korraldamine).
- TRAM ja KEMIT vahel lepiti kokku alustaristu muutmises ja üleandmises selliselt, et tekiks selge vastutuspiir asutuste vahel, mis on oluline infoturbe tagamisel. Projekt viiakse läbi 2025. a jooksul.

- 2024. a jooksul on peetud läbirääkimisi KEMITi poolt MKM asutustele osutatavate teenuste loetelus ja osutamise tingimustes ning need jätkuvad ka 2025. aastal. 2024 sõlmiti vastav kokkulepe KEMITi ja Maa-ameti vahel koos arvestusega, et see kehtib ka 2025. a algusest Maa-ameti baasil loodud Maa- ja Ruumiameti suhtes. Teiste asutustega (MKM ise ja TTJA) vastavat lepingut ei ole suudetud sõlmida.

Valdkonna peamised kitsaskohad

- Koostöölepingu puudumine TTJA teenuste osutamiseks tekitab määramatust. Pidevad muudatused asutuste ümbertöstmistes tekitavad märkimisväärset töömahu kasvu taristuvaldkonnas ja teenuste portfelli haldamisel ja arendamise korraldamises.
- Märkimisväärselt on kasvanud töömaht seoses asutuste kohustustega infoturbestandardi E-ITS rakendamise kohustusega, sest tehniliste meetmete rakendamine on KEMITi ülesanne.

3. Ülevaade Kliimaministeeriumi valitsemisala teadus- ja arendustegevusest

Kliimaministeeriumile eraldatud riigieelarvelise teadus- ja arendustegevuse rahastu eesmärk on tagada valdkondliku poliitikakujunduse teaduspõhisus.

Lisaks koguti infot Kliimaministeeriumi haldusalas läbi viidud teadusuuringute ja teadusarendustegevust toetavate tegevuste kohta nii valitsusasutustest, hallatavatest asutustest kui riigi osalusega siht- ja tulundusasutustest.

Kliimaministeeriumi juhtida olid:

- keskkonnakaitse- ja kasutuse programm,
- transpordi ja liikuvuse,
- ehituse ning
- energeetika ja maavarade programmid.

Regionaal- ja põllumajandusministeeriumiga koostöös hallati kalanduse programmi.

Kliimaministeeriumi sihtotstarbeline teadus- ja arendustegevuse (TA) eelarve koosnes kahest komponendist. Esimese osa moodustas 1,73 mln eurot, mis eraldati 2024. aastal valdkondlike ministeeriumite sihtotstarbelisest reservist teadmispõhise valdkondliku poliitika kujundamiseks. Teise osa moodustasid Riigikantselei konkurentsipõhisest meetmest saadud vahendid suuremahuliste teadusuuringute või uurimisprogrammide elluviimiseks, mille eesmärk on toetada oluliste muudatuste elluviimist ühiskonnas.

Siseriikliku teadusarendustegevuse koordineerimine ja korraldamine

2024. aastal oli erinevas faasis olevate teadusuuringute ja TAd toetavate tegevuste rahaline maht Kliimaministeeriumis 1,48 mln eurot. Töös oli 16 teadusuuringut ning toetati Eesti teadlaste ja teadusasutuste osalemist 12 rahvusvahelises projektis. Kliimaministeerium finantseerib oma TA eelarvest Eesti teadlaste osalemist rahvusvahelises teaduskoostöös, toetatakse projektides elluviimist oma valdkonnale olulistel teemadel nagu näiteks ELi teaduspartnerlused elurikkuse, metsanduse, energeetika ja linnakeskkonna ümberkujundamise teemadel. TAd toetavate tegevuste loetelus oli

teadusnõunike palgakulu, konverentside ja koolituste läbi viimine ning õpilaste ja üliõpilaste teadustööde konkursside preemiad, mis toetab noorte teadlaste järelkasvu.

Kõige mahukamad portfellid olid seotud metsade kaitse ja metsanduse arengut suunavate projektide ning merekeskkonna kaitse ja kasutamisega ning meremajandusega seotud teadusuuringutega. Metsanduse valdkonnas uuriti kuivendatud metsade süsinikuringet ning alustati uue metoodika väljatöötamisega, et luua rahvusvaheliste metsakasvu ja süsiniku sidumise prognoosi mudelid kasutades statistilise metsainventuuri (SMI) ⁷ andmeid ja kaugseire võimalusi.

Merekeskkonna kaitse valdkonnas uuriti Natura 2000 alade mereelupaikade seisundit, mere põhjasetetest eralduva toitainete reostuskoormuse ja sisekoormuse osakaalu Eesti mereala erinevates allbasseinides ning merre lubatavate reostuskoormuste piire. Uuringute tulemused on võetud kasutusele Läänemere merekeskkonna kaitse komisjonis (HELCOMis), et täpsemalt määratleda reostuskoormuste vähendamise eesmärgid. Meremajanduses alustati uute kestlike tehnoloogiate katsetamisala kontseptsiooni loomisega ning uuriti selle loomise võimalusi Eesti merealadel.

Põllumajanduse mõju veekeskkonnale käsitleti kahe nitraaditundlike aladega seotud uuringu kaudu. Esimene neist uuris meetmete rakendamise mõju pilootpiirkonnas ja teise projekti raames töötati välja metoodika nitraaditundlike alade nimistu muutmiseks.

Pinnavee seisundi hindamissüsteemi arendamise ja kaitse valdkonnas alustati kalastikuliselt väheoluliste vooluveekogumite määramise metoodika väljatöötamist.

Kiirguse ja tuumaohutuse valdkonnas kaasati SekMo meetme abil doktorant, kes tegeleb ministeeriumis radioaktiivsete jäätmete käitlemise teemaga. Samuti toetab Kliimaministeerium Tartu Ülikooli osalemist EURAD2 teaduspartnerluses, mis tegeleb teaduspõhiste lahenduste leidmisega radioaktiivsete jäätmete käitlemisel ELi liikmesriikides.

Tööstusheite ja kemikaalide valdkonnas uuriti, milline on ohtlike ainete (PCDD/PCDF ja dt-PCBde) sisaldus põlevkivi termilisel töötlemisel tekkivates tuhades. Uuringu eesmärk oli hinnata, kas nimetatud ainete sisaldus takistab tuhade ringlussevõttu või on võimalik neid kasutada näiteks põldude lupjamiseks, ehitusmaterjalide lähteainena või plasti täiteainena.

Ringmajanduse arengusuundade määratlemiseks viidi läbi uuring tekstiilijäätmete ringlussevõtu tehnoloogiate ja võimekuste loomise kohta, eesmärgiga selgitada välja parimad lahendused tekstiilijäätmete ringlusse suunamiseks.

Ehituse- ja elukeskkonna valdkonnas luuakse uus teadmine, millised on Eesti konteksti sobiva, kvaliteetse tänavaruumi põhimõtteid - uuringu lõpptulemusena sünnib Tänavaruumi giid.

Välisõhu valdkonnas alustati saastelubade süsteemi uuendamist.

Riigikantselei konkurentsipõhisest teadus- ja arendustegevuse taotlusvoorst rahastuse saanud suurprojektid Kliimaministeeriumis

Kliimaministeeriumi ja tema allasutustes teostati kolme suurprojekti.

1. „EL 2030 kliimaeesmärkide ülevõtmise teaduspartnerluse raamleping ülikoolidega“, mille raames hangiti kliimaeesmärkide elluviimiseks vajalikke uuringuid ja konsultatsioone koos Sotsiaalministeeriumi, Rahandusministeeriumi, Regionaal- ja Põllumajandus-ministeeriumi ning

---

⁷ <https://keskkonnaagentuur.ee/uudised/mis-statistiline-metsainventuur-ehk-smi>

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga. Kliimaministeeriumi eelarve uuringuteks on 363 034 eurot. Projekt lõpeb 2025. aastal.

2. **„Fosforiidi ja kaasnevate ressursside uuring“** - eesmärk on välja selgitada parim võimalik tehnoloogia Eesti fosforiidi ja kaasnevate ressursside tööstuslikuks väärimiseks. Projekt kestab 3 aastat, eelarve on ca 6 mln eurot. Ellu viib Eesti Geoloogiateenistus.
3. **„Maa- ja mullakasutuse juhtimissüsteem mullastiku teenuste efektiivseks ja jätkusuutlikuks kasutamiseks, elurikkuse kaitseks ja kliimamõju vähendamiseks“** – projekt sai rahastuse 2024. aastal ning selle esitasid Kliimaministeerium, Regionaal- ja Põllumajandusministeerium ning Keskkonnaagentuur. Projekti elluviimiseks eraldati Kliimaministeeriumile 5,7 miljonit eurot. Projekti kestus on neli aastat.

RITA+ programmist rahastuse saanud projektid

RITA+ programm: „Teadus-, arendus- ja innovatsioonitegevuste tulemuste rakendamise võimekuse tõstmine ühiskonnas ning selleks soodsa poliitikakeskkonna loomine“ käivituse 2024. aastal. Alategevus 1: ministeeriumide valitsemisala ülestel teemadel interdistsiplinaarsete rakendusuuringute tegemine nutika spetsialiseerumise valdkondades ühiskonna ja majanduse väljakutsete lahendamiseks.

RITA+ programmi (alategevus 1) saab esitada teadusuuringute taotlusi vähemalt kahe ministeeriumi koostöös. Kliimaministeerium on edukad projektitaotlused esitanud koostöös Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumiga (REM). 2024. aastal taotlusvoorudest on praegusel hetkel töösse läinud kolm Eesti ühiskonnale väga olulist rakendusuuringut. Avatud taotlusvoorud teadusasutustele viis läbi Eesti Teadusagentuur. Maksimaalne rahastus projektile 850 000 eurot.

- **Kliima- ja ilmateenuste prototüübid kestlikuks põllumajanduseks Eesti regioonides** (Agromet1, Agromet2 ja Agromet3). Juhtministeerium REM, partner KLIM.
- **LAAM: Eesti andmepõhise ja avatud liikuvusmudeli prototüübi loomine**. Juhtministeerium KLIM, partner REM.
- **Eesti mereala ökoloogia ja mereökosüsteemi hüvede digikaksik**. Juhtministeerium KLIM, partner REM. Arendatakse välja Eesti mereala ökoloogia digitaalse kaksiku prototüüp.

Rahvusvahelise teadus- ja arendustegevuse koordineerimine

Rahvusvahelise teadus- ja arendustegevuse koordineerimine, administreerimine ja sihtfinantseerimine oli peamiselt seotud Euroopa horisondi algatustega.

Kliimaministeerium toetab vastavalt EL teaduspartnerluste osaluskavale Eesti teadlaste osalemist üheteistkümnelt rahvusvahelises teadusprojektis. 2024. aastal tehti teadusasutustele projektidega seotud väljamakseid 340 494 eurot. Eesti teadlased osalesid Kliimaministeeriumi toel viies rahvusvahelises projektis ehk „Euroopa Horisont“ partnerlustes metsanduse (ForestValue, ForestValue2) ning looduskaitse ja elurikkuse (Biodiversa+) valdkondades. Lisaks toetas Kliimaministeerium seitset energeetika ja linnakeskkonna ümberkujundamisega tegelevaid EL teaduspartnerluste projekti Clean Energy Transition (CET) ja Driving Urban Transitions to a sustainable future (DUT).

Teadus- ja arendustegevus Kliimaministeeriumi valitsemisalas

Eesti Geoloogiateenistus (EGT) on alates 23.05.2025 evalveeritud teadusasutus. Evalveerimise eesmärk on hinnata teadus- ja arendusasutuse vastava TA valdkonna teadus- ja arendustegevuse taset ning selle aluseks võetakse vastava valdkonna rahvusvaheliselt tunnustatud kriteeriumid. EGT on esimene Kliimaministeeriumi haldusalas olev positiivselt evalveeritud teadusasutus.

EGT TA kulud seoses uute perspektiivsete maavarade ja energiaallikate uuringutega olid 2024. aastal mahus 3 979 668 eurot. Töös oli kaks mahukat riigi jaoks strateegiliselt olulist TA projekti: „Fosforiidi ja kaasnevate ressursside uuring“ ning geotermaalenergia kasutuselevõtu uurimisprojekt „GEOENEST“.

Transpordiameti tellimusel viisid teadusuuringuid läbi TalTech ja T-Konsult OÜ geosüntetika ja katendikihtide osas ning raskeveokite koormuste mudeldamist (201 909 eurot).

Riigimetsa Majandamise Keskuse TA peamised suunad koostöös ülikoolidega on kultiveerimismaterjali parendamine, metsakahjurite ohjamine ja jääksode metsastamise mõju C ja N bilansile (348 528 eurot).

Teadusuuringute rahastaja on ka Keskkonnainvesteeringute Keskus SA (KIK). Keskkonnaprogrammi kaudu on 2024. aastal toetatud ülikoolide ja teadusasutuste TA ja teadusarendustegevust toetavaid tegevusi mahus 2 907 281 eurot. Suurimad väljamaksed olid elurikkuse ja kliimaga seotud teadus- ja arendustegevusele (1 728 675 eurot), järgnesid ringmajanduse (593 077 eurot) ja metsandusega (585 529 eurot) seotud teadus- ja arendustegevus.

Kliimaministeeriumi haldusalas oli ülikoolide ja teadusasutustega koostöös tehtava teadus- ja arendustegevuse kogumaht 2024. aastal oli kokku 9,2 mln eurot.

4. Aruandeaasta programmi ja programmi tegevuste eelarve täitmine

Programm	Esialgne eelarve (tuh €)	Lõplik eelarve (tuh €)	Täitmine (tuh €)
Keskkonnakaitse ja -kasutuse programm	166 686 €	491 083 €	110 465 €
Programmi tegevuse nimetus	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine
Kliimamuutuste leevendamine ja kliimamuutustega kohanemine	58 074 €	354 491 €	10 815 €
Õhukvaliteedi parendamine	12 103 €	15 842 €	8 120 €
Kiirgusohutuse tagamine	1 630 €	2 044 €	1 714 €
Ressursitõhususe ja ökoinnovatsiooni edendamine	12 532 €	10 599 €	9 666 €
Keskkonnamõju hindamise ja selle maandamise tagamine	2 775 €	4 304 €	3 545 €
Tööstusheite- ja kemikaalipoliitika kujundamine	2 890 €	2 575 €	1 975 €
Jäätmemajanduse korraldamine	7 078 €	5 955 €	4 738 €
Maapõueressursside kasutamise ja kaitse korraldamine	2 031 €	1 943 €	1 651 €
Merekeskkonna kaitse suunamine	3 012 €	3 923 €	2 708 €
Vee säästliku kasutamise ja kaitse tagamine	15 959 €	25 334 €	14 615 €
Elurikkuse kaitse tagamine	17 493 €	22 832 €	16 214 €
Metsanduse arengu suunamine	13 488 €	14 822 €	13 086 €
Ilmaandmete, -prognooside ja -hoiatuste tagamine	4 885 €	5 856 €	4 978 €
Keskkonnateadlikkuse ja -hariduse arengu suunamine	6 956 €	13 486 €	9 452 €
Kesksed IT-teenused teistele valitsemisaladele	5 779 €	7 077 €	7 187 €

Lõplik eelarve võrreldes esialgse eelarvega on suurenenud seetõttu, et eelmisest aastast kanti üle kasutamata jääke 20 906 tuh eurot ning lõplikus eelarves kajastub ka kasvuhoonegaaside heitkoguse kvoodi müügitulude (CO₂) arvelt avatud eelarve, mida sellises mahus 2024. aastal ei kavandatud kasutada. CO₂ vahendite kasutamist planeeriti esialgsesse eelarvesse 47 899 tuh eurot, kuid lõplikuks eelarveks ehk laekunud tulude arvelt avatud eelarveks kujunes 364 460 tuh eurot. CO₂ vahenditest kasutati 2024. aastal 8 120 tuh eurot.

Välisvahendeid planeeriti esialgselt 43 275 tuh eurot, lõplikuks eelarveks kujunes 34 137 tuh eurot, millest kasutati 24 763 tuh eurot.

Piirmääraga eelarve vahendeid on lõplikus eelarves 85 965 tuh eurot, millest kasutati 70 908 tuh eurot, aasta lõpuks jäi kasutamata 15 057 tuh eurot.

Selgitused olulisemate eelarve jääkide kohta:

Kliimamuutuste leevendamise ja kliimamuutustega kohanemise programmi tegevuse eelarve jääk põhiosas sisaldab CO₂ vahendeid (summas 341 548 tuh eurot), kus tegevused on kavandatud ellu viia järgmistel perioodidel. Eelarve jääk antud juhul ei viita sellele, et eelarvet on alakasutatud või valesti kavandatud. Kliimaministeeriumi eelarve puhul sisaldavad need jäägid tulusid, mis on juba laekunud, kuid mille kasutamine on planeeritud tulevasteks aastateks vastavalt riigieelarve strateegias kokku lepitud tegevustele.

Õhukvaliteedi parendamise programmi tegevuse eelarve jäägis on CO₂ vahendeid 6 205 tuh eurot, mida on samuti kavandatud kasutada järgmistel perioodidel.

Vee säästliku kasutamise ja kaitse tagamise programmi tegevuse eelarve jääk sisaldab CO₂ vahendeid 5 099 tuh eurot, mida on kavandatud kasutada järgmistel perioodidel. Välisvahenditest jäi kasutamata 2 203 tuh eurot (LIFE programmist Viru alamvesikonna integreeritud veeprojektile), mille tegevused on kavandatud ja jätkuvad järgmisel aastal. Piirmääraga vahenditest jäi kasutamata keskkonnaprogrammi suunatud vahendeid ca 2 445 tuh eurot, millest antakse toetusi KIKi kaudu vastavalt avatud taotlusvoorudele. Eelarveaastaks ettenähtud taotlusvoorud avati, kuid toetuste väljamaksete periood on pikem ja seetõttu tekivad kulud järgmisel aastal.

Elurikkuse kaitse tagamise programmi tegevuse eelarves jäi CO₂ vahendeid kasutamata ca 2 000 tuh eurot ning keskkonnaprogrammist eraldatud vahendeid ca 830 tuh eurot. Lisaks jäi kasutamata ca 642 tuh eurot poollooduslike koosluste taastamiseks sõlmitud riigihanke lepingulistest kohustustest. Töödega alustati 2024. aastal, kuid tulenevalt ebasobivatest ilmastikutingimustest lükkusid tööd osaliselt 2025. aastasse. Osa jäägist tuleneb erinevate püsielupaikade ekspertiiside ning inventuuride, Natura 2000 võrgustiku alade metsaelupaikade ja -liikide administratiivsete kaitsemeetmete rakendamise kava keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi koostamise ja läbiviimise tähtaegadest. Tegemist on mitmeaastaste lepingutega, millega alustati 2024 ning teine osa tööst tehakse 2025. aastal.

Keskkonnateadlikkuse ja –hariduse arengu suunamise programmi tegevuses jäi kasutamata keskkonnaprogrammi suunatud vahendeid 2 443 tuh eurot, kus taotlusvoorud avati 2024. aastal ning kohustused on võetud, kuid tegelikud kulud tekivad 2025. aastal.

Lisa 1 Tulemusvaldkonna sisend riigi 2024. aasta majandusaasta koondaruandesse

Positiivsed arengud

Kliimaministeeriumi printsiip on, et majandus peab mahtuma looduse piiridesse. Elurikkuse kadu mõjub hävitavalt nii loodusele, inimestele, kui kokkuvõttes majandusele. Puhas **keskkond on inimõigus**, seega ülemaailmselt ning ka ELi siseselt on üha enam vajalik vastata pikaajalistele keskkonna ja kliimaga seotud väljakutsetele – hoogustuv rohereform, ressursside kestlik kasutus, ökosüsteemide säilitamine, kliimamuutused ja nendega kohanemine. Eestis on keskkonnavaldkonnas peamiseks väljakutseks leida tasakaal **keskkonnakaitse ja keskkonnakasutuse** vahel.

Eesti on nõustunud EL looduse taastamise määruse eesmärkidega, kuigi Eesti looduse olukorda võib hinnata ELi üheks paremini säilinuks, on siiski ligi poolte ohustatud liikide ja elupaikade seisund ka Eestis ebasoodne. Ökosüsteemide taastamine ja elurikkuse kao peatamine on Euroopa roheleppe nurgakivi. **Tulemusvaldkonna üheks mõõdikuks on soodsas seisundis loodusdirektiivi elupaigatüüpide osakaal 57% (mõõdetakse iga kuue aasta järel), mis on seatud sihttasemel.**

Keskkonnavaldkonnas tulemuste saavutamise võti peitub teadlikes ning ka teadlikult oma käitumist muutvates kodanikes. 2024.a sügisel läbi viidud Eesti elanike **keskkonnateadlikkuse** uuringu andmetel on elanike keskkonnavaldkonnas teadmised **jäänud samale tasemele** eelmise uuringuga võrreldes. Järjest levinum on mõistmine, et keskkonnahoidmine pole vaid tagajärgedega tegelemine, vaid ka kahjusid ennetav käitumine, näiteks tarbimise piiramine.

Üheks eelduseks, et hinnata tänast olukorda ning mõõta tegevuste mõju, on kvaliteetsed andmed. Taastuveneergetikale ülemineku kiirendamisel ning energiapuuduse tagamisel on oluline leida võimalused loodusväärtuste ja taristu koosseksisteerimiseks pakkudes keskkonnavaldkonnast infot ja ekspertiisi. **Keskkonnaandmete** valdkonna arendamiseks on käivitunud mitmeid algatusi, sh tuleb arendada seirevõimekust, uuendada seireseadmeid ning leida uuenduslikke viise keskkonnaseire teostamiseks.

Tulemusvaldkonna üheks mõõdikuks on ka summaarne kasvuhoonegaaside koguheid. **Eesti kasvuhoonegaaside inventuuri⁸ 2023. aasta andmete järgi oli kasvuhoonegaaside summaarne heitkogus 13,0 miljonit tonni CO₂-ekvivalenti.** Võrreldes 1990. aastaga on Eesti kasvuhoonegaaside koguheid vähenenud 63 protsendi võrra. Võrreldes eelmise aasta andmetega on heitkoguste langus 9 protsenti peamiselt energeetika sektoris toimunud muutuste tõttu. EL heitkogustega kauplemissüsteemi kuuluvate tootmisüksuste heitkogus langes ligi 38 protsenti võrreldes 2022. aastaga.

Rohereformi eesmärkide saavutamiseks viidi ellu rohereformi tegevuskava ning avaliku sektori keskkonnajalajälje ja kasvuhoonegaaside vähendamise tegevusi algust 11 ministeeriumit ja Riigikantselei. Keskkonnahoidlike riigihangete lihtsustamiseks on riigihangete registris näidiskriteeriumid. Rohevõrgustikud on loodud nii KOVide kui ametnike tasandil.

Ressursitootlikkuses ei ole olnud viimastel aastatel suuri muutusi, ressursitootlikkus on pikemat perioodi vaadeldes paranemas. Tulenevalt ebakindlast majandusolukorrast, mida põhjustas COVID 19 pandeemia ning käimasolev Venemaa agressioon Ukrainas, on

⁸ 2023. aastal avaldatud Eesti kasvuhoonegaaside inventuur ([Kasvuhoonegaasid Eestis | Kliimaministeerium](#))

vähenenud kindlus ressursitootlikkust suurendavate investeeringute tegemiseks. Negatiivne mõju on ilmnunud projektide tähtaja pikendamises, tarneahelate pikenemises, vähenenud on huvi toetusmeetmete vastu. Perioodil 2013-2023 on Eestis ressursitootlikkus suurenenud 38% (2013=100%), millega oleme ELs lirimaa järel teisel kohal. Ressursitootlikkuse paranemisele on eeldatavasti aidanud kaasa ressursitõhususe meetmetest tehtud investeeringud.

Väljakutsed

Lähiaastate fookuses on olnud ja püsib seal jätkuvalt jäätmevaldkond ning selle reformimine. **Jäätmereformi eelnõu** saadeti valitsusse 2025. aasta I kvartalis. Lähiaastatel on lisandumas Eestile mitmed kohustused seoses lisanduvate nõuete ja sihtarvudega uutele jäätmeliikidele (nt tekstiilijäätmed, biojäätmed, nn ühekordse plasti direktiivi ülevõtmisega kaasnevad kohustused, pakendi- ja pakendijäätmete määrus jne) ning seega tuleb ümber korraldada ka Eesti jäätmemajandus. Lisaks õigusaktidele ja pidevale koostööle partneritega on välja töötatud uus jäätmearuandluse kontseptsioon.

Jäätmetekke on viimastel aastatel pöördunud langustrendi ja kuigi 2023. aastal toimus võrreldes 2022. aastaga arvestatav jäätmetekke langus, **ei saavutatud** 2023. aastal siiski **jäätmetekke vähendamise eesmärki** (2023. aasta tase: 3721 kg/in/a vs kavandatud 3460 kg/in/a). Jäätmetekke vähendamise eesmärgi saavutamiseks on rakendatud erinevaid meetmeid (sh kampaaniad teadlikkuse tõstmiseks ja liigiti kogumise hoogustumiseks, KOVde nõustamine, toetusmeetmed) ja uuendatud õigusakte. Samas on oluline ka inimeste teadlikkuse suurendamine ja harjumuste muutmine keskkonnahoidlikuks.

Tähelepanu all on ka **veekaitse**. 52% pinnaveekogumitest ja 74% põhjaveekogumitest on heas seisundis. Seisundi paranemist paraku näha ei ole. Eesmärkide saavutamiseks ja vete seisundi parandamise meetmete rakendamist takistab endiselt peamiselt ressursside puudus. Puudu on nii inimesi kui raha uuringuteks ja teadus-arendustegevusteks ning investeeringuteks. Jõgede, järvede, põhjavee ja rannikuvee ning mere seisundi parandamiseks, üleujutuste vastu võitlemiseks viiakse ellu **veemajanduskavasid ja üleujutusriski maandamiskavasid**. Kavandamisel on **veereform**, mille eesmärk on tagada vajalikud investeeringud, teenuse toimepidevus sh joogivee kvaliteet ka peale EL toetuste lõppemist ja ohjata veehinna tõusu. Selleks valmib 2025. aastal **veeteenuse reformi strateegiline teekaart**. Väljatöötamisel on **vee taaskasutuse poliitika**, et võimaldada looduslike veeressursside säästmiseks kasutada puhastatud asulareovett, karjääri- ja kaevandusvett jm. Uuendati **üleujutuste** riskide hinnangut (lisandub 17 uut riskipiirkonda). Eesti merestrateegia raames uuendati 2024.a **mereala seisundihinnang** 11 tunnuse alusel. Kuigi mereala head keskkonnaseisundit pole tervikuna saavutatud, väärib märkimist olukorra mõningane paranemine eutrofeerumise valdkonnas.

Olemasolevad poliitikad ja meetmed ei ole piisavad, et täita jõupingutuste jagamise ja LULUCF määruste raames võetud riiklike kohustusi aastaks 2030. Samuti puudub selge sektorite vahel jaotatud trajektoor **kliimaneutraalsuseni jõudmiseks** aastaks 2050. Seetõttu alustati 2023. aastal **kliimakindla majanduse seaduse väljatöötamist**, mille eesmärk on määratleda põhimõtted ja heite vähendamise eesmärgid, mis on vajalikud 2030. aasta eesmärkide saavutamiseks ning tagada üleminek kliimaneutraalsusele 2050. aastaks.

Lähiaastate väljakutseks on koostöös teiste valdkondadega **taastuvenergeetikale ülemineku kiirendamine** ning sellegi väljakutse lahendamisel on lisavahendite leidmine kriitilise tähtsusega. Käimasolevate **mõjuhindamiste ja** planeeringute menetlustele peaks lisanduma

märkimisväärne hulk uusi menetlusi ning samas kasvab ootus, et menetlused viiakse läbi oluliselt kiiremini ning asjatundlikumalt. Väljakutse lahendamiseks oleme valdkonda suunanud ulatuslikult REPowerEU vahendeid taastuenergia kasutuselevõtu kiirendamise reformiks ja võrguinvesteeringuteks, et hoogustada lubade andmise menetlusi ja tuua turule uusi taastuenergiavõimsusi.

Samuti on lähiaastate väljakutseks Eestis tuumaenergia kasutuselevõtu ettevalmistamine. Peamised tegevused on seotud vastava õigusruumi ettevalmistamisega, tuumaregulaatori loomisega ning inimressursside arendamisega.

Kliimaministeeriumi üheks suurimaks väljakutseks on **valdkonna ekspertide ning heade spetsialistide hoidmine ja motiveerimine, eriti arvestades valdkonna uusi algatusi ja teemade seotust teiste ministeeriumite valdkondadega.**

Tulemusvaldkonna detailse täitmise infoga saab tutvuda aadressil:
<https://kliimaministeerium.ee/ministeerium-kontakt-uudised/ministeeriumi-tutvustus/tegevuspohine-eelarve>